

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD
HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SCHWARZENBERSKÝ ARCHIVÁŘ A KNIHOVNÍK
FRANTIŠEK TYL (1830-1899)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, Csc.

Autor práce: Eliška Potužníková

Studijní obor: Historie - archivnictví

Ročník: Čtvrtý

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému materiálu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 14. července 2018

podpis studenta

Poděkování

Velmi ráda bych tímto srdečně poděkovala především doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc., vedoucí mé bakalářské práce, za trpělivost a péči, se kterou mi udílela cenné rady a připomínky, bez nichž bych se při psaní neobešla. Mimořádné poděkování náleží rovněž PaedDr. Laděně Plucarové za nebyvalou ochotu při zprostředkování přístupu k archiváliím, díky které bylo možné práci i přes nastalé komplikace dokončit. Také děkuji rodině za jejich podporu během tvorby práce a v neposlední řadě děkuji všem, co mi byli jakkoliv nápomocni.

Anotace

Cílem bakalářské práce s názvem „*Schwarzenberský archivář a knihovník František Tyl (1830-1899)*“ je zpracování studie o jeho životě a díle. Práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol. V prvních kapitolách je nastíněn vývoj šlechtických archivů se zaměřením na jižní Čechy, další kapitola pojednává o archivářích v těchto archivech (Třeboň, Český Krumlov). Následující kapitoly se zabývají historií orlicko-zvíkovského panství včetně historie orlického archivu, kde František Tyl po dlouhá léta působil. Samostatná kapitola je věnována osobnosti Františka Josefa Tyla jako archiváře a historika. Součástí práce je mimo jiné edice korespondence s archivářem Františkem Tischerem a historikem Josefem Kalouskem, která se v současné době nachází v Archivu Národního muzea v Praze.

Abstract

The goal of the bachelor thesis entitled „*Schwarzenberg archivist and librarian František Tyl (1830-1899)*“ is the elaboration of studie on his life and work. The bachelor thesis is divided into six main chapters. In the first chapters, the evolution of aristocratic archives with a focus on southern Bohemia is outlined, another chapter deals with archivists in these archives (Třeboň, Český Krumlov). The following chapters are focused on the history of the Orlicko-Zvýkovského manor, including the history of the Orlický archive, where František Tyl worked for many years. A separate chapter is dedicated to the personality of František Josef Tyl as an archivist and historian. Part of the work includes, among other things, an edition of correspondence with archivist František Tischer and historian Josef Kalousek, which is currently in the Archive of the National Museum in Prague.

Obsah

Úvod.....	7
1. Šlechtické archivy.....	12
2. Vývoj rožmberského a schwarzenberského archivu.....	16
2. 1. Schwarzenberský archiv v Třeboni a Českém Krumlově.....	18
2. 2. Třeboňští a českokrumlovští archiváři 19. a počátku 20. století	22
3. Stručně k historii orlického a zvíkovského panství	25
4. Orlický archiv	28
4. 1. Počátky.....	28
4. 2. Doba schwarzenberská	30
5. František Josef Tyl.....	34
5. 1. František Josef Tyl jako archivář	37
5. 2. Zapálený historik	41
Závěr	43
Seznam použitých pramenů a literatury.....	45
Seznam použitých zkratek	51
Seznam příloh	52

Úvod

Lidské osudy a životy vůbec jsou jako témata pro autory velmi zajímavou a přitažlivou problematikou. Existuje nespočet odborných i neodborných prací a nejrůznějších publikací o významných osobnostech z různých sfér. Má pozornost je v předkládané práci upřena právě na jednu z významných, byť ne zcela doceněných osobností jihočeského archivnictví – archiváře Františka Josefa Tyla (1830-1899), který většinu svého života strávil u rodiny orlických Schwarzenberků, kde zastával řadu funkcí (zámecký kaplan, biskupský notář, archivář, knihovník), avšak doposud byl stranou odborného zájmu. Cílem bakalářské práce je vyplnit tuto mezeru a poskytnout čtenáři studii o životě a díle Františka Tyla, jeho přínosné činnosti archivní a v neposlední řadě i jeho četné činnosti tvůrčí.

Dílčím úkolem práce je zasazení osobnosti Františka Tyla do sféry archivnictví vůbec, konkrétně do oblasti šlechtických archivů v jižních Čechách, ve které po dlouhá léta působil. Tomuto typu archivů je věnována první kapitola. Pro zodpovězení základních otázek ohledně archivů a archivnictví jako takového jsem v práci využívala publikaci Jiřiny Štouračové *Úvod do archivnictví*,¹ články *Archivního časopisu* a v bližších souvislostech s jižními Čechami studie z *Archivum Trebonense*. Nezbytně nutné je v souvislosti se šlechtickými archivy zmínit disertační práci Jana Kahudy *Problematika rodinných archivů v Čechách. Příklad rodinného archivu Metternichů. Kapitola z dějin soukromého archivnictví*,² která zkoumá šlechtické archivy z různých úhlů pohledu a poskytla mi ucelený přehled této problematiky. Pro práci s rodinnými (nejen šlechtickými) archivy je přínosná kniha Jarmily Hanzalové *Soupis osobních písemných pozůstalostí a rodinných archivů v České republice*³ a na téma bádání ve šlechtických

---

¹ Jiřina ŠTOURAČOVÁ, *Úvod do archivnictví*, Brno 2002.

² Jan KAHUDA, *Problematika rodinných archivů v Čechách. Příklad rodinného archivu Metternichů. Kapitola z dějin soukromého archivnictví*, Praha 2015, Disertační práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra pomocných věd historických a archivního studia.

³ Jarmila HANZALOVÁ, *Soupis osobních písemných pozůstalostí a rodinných archivů v České republice*, Praha 1997.

archivech se zaměřuje práce Heleny Smíškové *Šlechtické rodinné archivy jako historický pramen*.⁴

Následující kapitoly jsou věnovány archivnictví jižní Čech, konkrétně vývoji rozsáhlého archivu rožmberského a jeho přerodu v archiv schwarzenberský. Dále je popsána historie schwarzenberského archivu v Třeboni, Českém Krumlově a nechybí ani podkapitola věnovaná místním archivářům. Zde jsem vycházela především z velmi obširně zpracovaných *Průvodců po archivních fondech Státního archivu v Třeboni*,⁵ které jsem nadále využívala v celé své práci. K seznámení se z posledními Rožmberky jsem využila publikaci Jaroslava Pánka *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*⁶ a dílo Aloise Míky *Osud slavného domu: rozkvět a pád rožmberského dominia*.⁷ Stručným přehledem o rožmberském archivu mi byla práce Marie Ryantové *Paměť rožmberského rodinného archivu*⁸ a Lenky Veselé *Knihy na dvoře Rožmberků*.⁹ Schwarzenberské archivní soustavě se plně věnuje dílo Adolfa Franze Bergera a Mathiase Pangerla *Die Archive des fürstlichen Hauses Schwarzenberg ä. L.*¹⁰ K identifikaci zmíněných archivářů jsem hojně využívala publikace Jaroslavy Hoffmanové a Jany Pražákové *Biografický slovník archivářů českých zemí*.¹¹

Ve třetí kapitole popisují historii orlicko-zvíkovského panství, tedy hlavního působiště Františka Tyla. Kapitola poskytuje přehled o vývoji a držbě panství různými majiteli, zároveň z kontextu plyne, o čí písemné pozůstatky a jaké typy písemnosti bude místní archivář v budoucnu pečovat. Jako výchozí práce mi posloužilo dílo Augusta Sedláčka

---

⁴ Helena SMÍŠKOVÁ, *Šlechtické rodinné archivy jako historický pramen*, *Porta Bohemica* 1, 2001, s. 105-115.

⁵ Václav HADAČ – Josef HANESCH – Vladimír HAŠEK, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archivních fondech 2*, Praha 1958; Václav HADAČ – Josef HANESCH – František NAVRÁTIL – Zdeněk ŠTŘEJN – Jiří ZÁLOHA, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archivních fondech 3*, Praha 1959.

⁶ Jaroslav PÁNEK, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.

⁷ Alois MÍKA, *Osud slavného domu: rozkvět a pád rožmberského dominia*, České Budějovice 1970.

⁸ Marie RYANTOVÁ, *Paměť rožmberského rodinného archivu*, in: Václav Bůžek a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2001, s. 581-594.

⁹ Lenka VESELÁ, *Knihy na dvoře Rožmberků*, Praha 2005.

¹⁰ Adolf Franz BERGER – Mathias PANGERL, *Die Archive des fürstlichen Hauses Schwarzenberg ä. L.*, Vídeň 1873.

¹¹ Jaroslava HOFFMANOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník archivářů českých zemí*, Praha 2000.

*Hrady, zámky a tvrze Království českého*¹² a publikace samotného Františka Tyla *Paměti zvikovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*.¹³ Historii rodu Schwarzenberků ve vztahu k této problematice je věnována publikace Zdeňka Bezecného *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*,¹⁴ dále jsem čerpala z práce Václava Rameše *Proměny schwarzenberského panství v Čechách*.¹⁵ K identifikaci a bližšímu určení historických osobností, které se v práci vyskytují, mi byl zdrojem monumentální *Ottův slovník naučný*.¹⁶

Další kapitola už je zaměřená na samotný vývoj orlického archivu ještě před nástupem Františka Tyla do funkce archiváře. Zde opět vycházím z již zmíněných *Průvodců po archivních fondech Státního archivu v Třeboni* a dalších dílčích studií, například z díla Čenka Zírta *Z dějin zámku a panství Zvíkova*¹⁷ nebo z práce Antonína Markuse *Z osudů archivu švamberského*.¹⁸ Dále pracuji s materiálem ze Státního oblastního archivu v Třeboni, konkrétně s fondem Zemědělsko-lesnického archivu Orlíku nad Vltavou,¹⁹ kde se nachází nařízení a instrukce pro řízení archivu, spisové řady, korespondence archivářů ve věci problematiky pořádání archiválií, badatelská agenda apod.

Poslední kapitola této práce je zcela věnovaná osobě Františka Josefa Tyla. Postupuji v ní chronologicky od doby Tylova narození, studií až po budoucí zaměstnání a další činnost. Pro poznání rodiny Františka Josefa Tyla využívám vzhledem k chybějícím informacím matriční záznamy, tedy Sbíрку matrik západních Čech (konkrétně matriku

---

¹² August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl jedenáctý*, Praha 1897.

¹³ František TYL, *Paměti zvikovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*, Praha 1888.

¹⁴ Zdeněk BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*, České Budějovice 2005.

¹⁵ Václav RAMEŠ, *Proměny schwarzenberského panství v Čechách*, in: Martin Gaži (ed.), *Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 25-36.

¹⁶ *Ottův slovník naučný* I-XXVIII, Praha 1897.

¹⁷ Čeněk ZÍBRT, *Z dějin zámku a panství Zvíkova*, Praha 1908.

¹⁸ Antonín MARKUS, *Z osudů archivu švamberského*, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých* 22, 1914, s. 26-28.

¹⁹ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, kart. č. 2, 4, 6.

pokřtěných s označením Rokycany 11) ze Státního oblastního archivu v Plzni.²⁰ Chybí i informace o Tylově vzdělání, ať už základním či vyšším. K bádání jsem zde využila dostupné materiály ze Státního okresního archivu Rokycany,²¹ ohledně kněžského vzdělání Františka Tyla mi byla pomocí práce Miroslava Novotného *Výchova a vzdělávání kněží v diecézních seminářích v Čechách ve druhé polovině 18. a v první polovině 19. století*.²² Dále jsem využila přihlášek pražského policejního ředitelství z let 1850-1914, které se nacházejí v Národním archivu.²³ Vycházela jsem také z materiálů již zmíněného fondu Zemědělsko-lesnického archivu Orlíku nad Vltavou uloženého ve Státním oblastním archivu v Třeboni.²⁴ V této kapitole jsem z fondu využívala především zprávy o činnosti a pracích zámeckého archivu 1873-1899,²⁵ kterými Tyl vykazoval svou archivní činnost po celou dobu svého působení. Nejspíše nedopatřením a vlivem špatné manipulace se část těchto zpráv nacházela v jiném fasciklu a pod špatným označením (v této práci uvádím označení, pod kterým lze zprávy a další materiály příslušného fondu skutečně dohledat).²⁶ Součástí fondu je i mimo jiné jednání s tiskárnami ve věci vytisknutí Tylovy knihy *Paměti zvíkovské*, jejichž hlavním obsahem jsou dopisy mezi příslušnou tiskárnou a Františkem Tylem, které v práci rovněž využívám.²⁷ Jako další a zásadní zdroj informací jak o osobním, tak pracovním životě Františka Tyla mi posloužila korespondence s Františkem Tischerem a Josefem Kalouskem, uložená v příslušných fondech Tischer František st. a Kalousek Josef v Archivu Národního muzea.²⁸ Pro zpracování části zmíněné korespondence jsem využila publikaci Ivan

---

²⁰ SOA Plzeň, Sběrka matrik západních Čech, sign. Rokycany 11, fol. 171; http://www.portafontium.eu/iipimage/30067895/rokycany-11_1730-n?x=112&y=199&w=497&h=194 (citován stav ze dne 5. 2. 2018).

²¹ SOkA Rokycany, I. NŠ Rokycany, inv. č. 445.

²² Miroslav NOVOTNÝ, *Výchova a vzdělávání kněží v diecézních seminářích v Čechách ve druhé polovině 18. a v první polovině 19. století*, Historie – Otázky – Problémy 2/2009, Praha 2009, s. 119–132.

²³ Národní archiv, Policejní ředitelství I, konskripce, kart. č. 18, obraz 547;

<http://digi.nacr.cz/prihlasky2/index.php?action=link&ref=czarch:CZ-100000010:874&karton=18&folium=547> (citován stav ze dne 20. 2. 2018)

²⁴ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, kart. č. 2, 12, 13.

²⁵ Tamtéž, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2.

²⁶ Příklad mylného uvedení uložení Tamtéž, inv. č. 40, sign. IIa-13, kart. č. 2. Správné uložení Tamtéž, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2.

²⁷ Tamtéž, inv. č. 149, sign. IIc-5, kart. č. 17.

²⁸ Archiv Národního muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5; Tamtéž, Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14.

Šťovíčka a kolektivu *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti.*²⁹

---

²⁹ Ivan ŠŤOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

1. Šlechtické archivy

Slovo archiv, jehož původ se nachází v latinském jazyce (archium, archivum, archivium), má svůj prvopočátek v řečtině. Řeckou variantou, dnes už mezinárodně chápaného slova (převzala ho většina moderních jazyků), je slovo archeion s významem úřední instituce či její budovy.³⁰ Delší definice slova v sobě zahrnuje i písemnosti danou institucí vydané, případně místo jejich uložení. Jako celek se tedy víceméně shoduje s dnešním pojetím archivu, i přesto, že se význam slova ještě vyvíjel.

Počátky šlechtických archivů³¹ u nás jsou obecně spojovány s obdobím středověku, přičemž archivy jednotlivých šlechtických rodů byly zakládány individuálně.³²

Cílem této práce není komplexní zpracování šlechtických archivů,³³ proto jsou zde pro představu v krátkém výčtu uvedeny jen některé šlechtické rodinné archivy,³⁴ které vznikaly v různém časovém rozpětí (v poznámce pod čarou je uvedeno místo jejich uložení):³⁵

- 1) Výběr z rodových archivů v Praze: *Rodinný archiv Chotků 1499-1943*,³⁶ *Rodinný archiv Šternberků 1295-1932* (1952).³⁷
- 2) Výběr z rodových archivů v jižních Čechách: *Rodinný archiv pánů z Hradce* obsahuje písemnosti z let 1291-1841 (1943),³⁸ *Rodinný archiv Černínů*

---

³⁰ J. ŠTOURÁČOVÁ, *Úvod*, s. 7.

³¹ Pojem šlechtický archiv je zde chápán souhrnně, a to tak, že v sobě zahrnuje pojem rodinného šlechtického archivu a příbuzné archivy patrimoniální (tj. velkostatku/panství). K terminologii této problematiky více Michael HOCHEDLINGER, *Terminologie – Probleme – Leistungen. Zur Einführung*, Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs 56, Innsbruck 2011, s. 11-39.

³² J. ŠTOURÁČOVÁ, *Úvod*, s. 30.

³³ Podrobněji se problematikou šlechtických archivů zabýval J. KAHUDA, *Problematika*.

³⁴ K problematice bádání ve šlechtických rodinných archivech H. SMÍŠKOVÁ, *Šlechtické rodinné archivy*, s. 105-115.

³⁵ Informace o uvedených rodinných archivech byly čerpány z <http://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/Default.aspx> (citován stav ze dne 9. 7. 2018).

³⁶ SOA Praha, Rodinný archiv Chotků.

³⁷ Tamtéž, Rodinný archiv Šternberků.

³⁸ SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Rodinný archiv pánů z Hradce.

z *Chudenic* 1378-1945 (1949),³⁹ *Rodinný archiv Slavatů z Chlumu a Košumberka* 1381-1916 (1940).⁴⁰

- 3) Výběr z rodových archivů v západních Čechách: *Rodinný archiv Windischgrätz* (1091) 1226-1945,⁴¹ *Rodinný archiv Nostitz-Rienecků* (1240) 1364-1945.⁴²
- 4) Výběr z rodových archivů ve východních Čechách: *Rodinný archiv Šliků* (1230) 1416-1948 (1957),⁴³ *Rodinný archiv Šporků* 1664-1945.⁴⁴
- 5) Výběr z rodových archivů v severních Čechách: *Rodinný archiv Lobkoviců* 1304-(1948),⁴⁵ *Rodinný archiv Rohanů* 1361-1951.⁴⁶
- 6) Výběr z rodových archivů na Moravě: *Rodinný archiv Ditrichštejnů* (1097) 1222-1944,⁴⁷ *Rodinný archiv Lichtenštejnů* 1572-1944.⁴⁸
- 7) Výběr z rodových archivů v Moravskoslezském kraji: *Rodinný archiv Žerotínů* (1295) 1427-1947 (1950).⁴⁹

V minulosti byly šlechtickými majiteli uchovávány především písemnosti, které pro ně měly zásadní význam. Nejvyšší důležitosti se na jedné straně těšily ty písemnosti, jejichž právní platnost zajišťovala a potvrzovala určité nároky (dědičné a sňatkové smlouvy), privilegia, vymezovala vlastnictví (závěti a nástupnická ustanovení) nebo písemnosti, které pojednávaly o správě majetku a časem i osobní písemné pozůstalosti významných příslušníků rodu. Z potřeby všechny tyto cenné dokumenty uchovávat a

---

³⁹ SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, *Rodinný archiv Černínů z Chudenic*.

⁴⁰ Tamtéž, *Rodinný archiv Slavatů z Chlumu a Košumberka*.

⁴¹ SOA Plzeň, *Rodinný archiv Windischgrätz*.

⁴² Tamtéž, *Rodinný archiv Nostitz-Rienecků*.

⁴³ SOA Zámorsk, *Rodinný archiv Šliků*.

⁴⁴ Tamtéž, *Rodinný archiv Šporků*.

⁴⁵ Archivní fondy roudnických Lobkowiczů byly restituované p. Martinem Lobkowiczem, *Rodinný archiv Lobkowiczů* je tedy v současné době v soukromém držení; <http://www.lobkowicz.com/cs/> (citován stav ze dne 6. 7. 2018); Petr KOPIČKA, *Lobkovičský archiv roudnický v roce 2010: extradice fondu v kontextu jeho dějin*, *Archivní časopis* 61, 2011, č. 4, s. 341-404.

⁴⁶ SOA Litoměřice, oddělení Děčín, *Rodinný archiv Rohanů*.

⁴⁷ MZA Brno, *Rodinný archiv Ditrichštejnů*.

⁴⁸ Tamtéž, *Rodinný archiv Lichtenštejnů*.

⁴⁹ ZA Opava, *Rodinný archiv Žerotínů*.

zároveň s jejich rostoucím množstvím se postupem času z kanceláří vydělily právě samotné soukromé archivní instituce.⁵⁰

Nejčastěji šlechta nechávala uchovávat své archiválie na sídelních hradech nebo na místech s větším hospodářským významem (v místnostech k tomu určeným). V souvislosti s rozvojem vrchnostenského hospodaření (režijního velkostatku) v novověku vznikaly také příbuzné archivy patrimoniální,⁵¹ které se však často po změně majitelů panství dostávaly do pozadí a noví držitelé se starali spíše o písemnosti rodové.⁵² Některé archivy patrimoniální správy byly přeci jen organizované a měly i vlastního archiváře (jednalo se například o schwarzenberský archiv v Třeboni, Českém Krumlově a na Orlíku, černínský archiv v Jindřichově Hradci a další). Vznikaly kontinuálně bez ohledu na změny majitelů panství.⁵³ V těchto případech fyzický rozsah archivu narůstal, neustále se doplňoval o nové písemnosti, které byly dle systému archivu tříděny a zpracovávány.

Vývoj jednotlivých šlechtických archivů byl vždy úzce propojen s dějinami daného rodu, není tedy možné obecně postihnout rozvoj tohoto typu archivů. Na rozdíl od archivů městských či církevních, které se v závislosti na určitých institucích vyvíjely na základě obdobných modelů, bylo šlechtické archivnictví zcela individuální. Upraveno dle potřeb konkrétního majitele (viz rozdílné trvání jednotlivých rodinných archivů, obdobně to bylo i s archivy patrimoniálními, které vznikaly a zanikaly s koupí a prodejem velkostatků šlechtickými rody). V současné době je v Čechách evidováno přibližně na dvě stě šlechtických rodinných archivů a nespočet archivů šlechtických velkostatků.⁵⁴

V následující kapitole jsem jako příklad zvolila nástin vývoje zprvu rožmberského archivu⁵⁵ (později úzce souvisejícího s mou prací), který se během století s postupnými změnami majitelů rozrostl a vznikl tak jedinečný, téměř nevyčerpatelný soubor historických pramenů. Ty byly pak v 19. století díky péči, odhodlání a pečlivosti

---

⁵⁰ J. HOFFMANNOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 7.

⁵¹ K problematice patrimoniální správy a archivů podrobněji Miloslav BĚLOHLÁVEK, *Příspěvek k vývoji patrimoniálního archivnictví*, *Archivní časopis* 5, 1955, č. 4, s. 217–220.

⁵² J. HOFFMANNOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 13.

⁵³ J. ŠTOURÁČOVÁ, *Úvod*, s. 73.

⁵⁴ Václav BABIČKA, *Postavení nestátních archivů v rámci českého archivnictví*, In: *Archivy na prahu tisíciletí*, Brno 2000, s. 21–24.

⁵⁵ Stručně k problematice rožmberského archivu také M. RYANTOVÁ, *Paměť*, s. 581–594; L. VESELÁ, *Knihy*.

schwarzenberských archivářů, kteří vytvořili nové pořádací systémy a registratury, opět zorganizovány. Tak se staly archivy v Třeboni, Českém Krumlově a na Orlíku pro badatele velmi přínosným a žádaným zdrojem.⁵⁶

---

⁵⁶ M. RYANTOVÁ, *Paměť*, s. 581-594.

2. Vývoj rožmberského a schwarzenberského archivu

Zhruba od poloviny 14. století měl rožmberský rod v Českém Krumlově svou stálou kancelář sloužící k obstarávání běžných záležitostí (úřední korespondence). V kanceláři bylo několik písařů a na její chod dohlížel protonotář neboli kancléř, který zároveň spravoval cenné písemnosti dokládající práva a privilegia rodu. Tyto majestáty, privilegia a přední rodové dokumenty byly uloženy v sakristii hradní kaple zasvěcené sv. Jiří a sv. Kateřině, dostavěné roku 1329 na krumlovské residenci.⁵⁷

Písař a konečně i kancléř rožmberské kanceláře Václav z Krumlova (od 1487 z Rovného) sepsal v roce 1469 sbírku formulářů českých a latinských listin dle originálů z krumlovského archivu. Řádně se pořádacích prací ujal i kancléř Václav Albín z Helfenburka (kolem roku 1500-1577), který písemnosti zpracované na základě obsahu a podobné zevní formy uložil do 25 zásuvek (ladulí – označených písmeny velké abecedy s pořadovými arabskými čísly, některé však nesly označení věcná či byly opatřeny různými znaménky), které ještě rozdělil na několik škatulí. K roku 1544 své dílo završil sepsáním podrobného archivního inventáře.⁵⁸

K širšímu využití bohatého materiálu, jež krumlovský archiv nabízel, došlo až za doby archiváře a knihovníka Václava Březana (asi 1568 – asi 1618). Pod Rožmberky⁵⁹ v jižních Čechách působil od roku 1594 jako písař krumlovské soudní kanceláře, odkud byl o dva roky později Petrem Vokem z Rožmberka (1539-1611) přizván k novému uspořádání archivu s knihovnou a zároveň měl na tomto základě vypracovat podrobnou historii rodu. Při nové organizaci archivu⁶⁰ sice vycházel z Albínova uspořádání, ale vytvořil vlastní a přesnější pořádací systém, nově uložil veškeré nalezené písemnosti dle věcného obsahu do 12 tříd.⁶¹ Pořádací práce byly dokončeny nejpozději v roce 1601. Mezitím však Petr Vok českokrumlovské panství prodal císaři Rudolfovi II. (1552-1612), a tak stanul rožmberský archivář vlivem této události před dalším nelehkým úkolem - stěhováním archivu.⁶²

---

⁵⁷ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 88.

⁵⁸ Tamtéž, s. 91.

⁵⁹ Více o osudech posledních příslušníků rodu J. PÁNEK, *Poslední Rožmberkové*.

⁶⁰ Podrobněji se touto problematikou zabývala Anna KUBÍKOVÁ, *Březanovo uspořádání rožmberského archivu*, *Archivní časopis* 51, 2001, č. 2, s. 91–105.

⁶¹ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 92.

⁶² Tamtéž, s. 94.

V roce 1602 došlo ke konečnému přemístění archivu z Českého Krumlova do Třeboně, kde byly nadále přijímány a shromažďovány písemnosti jako v předchozím sídle.⁶³ Václav Březan se zde plně věnoval rodopisné práci a katalogizaci přemístěného archivu s knihovnou. Po smrti Petra Voka, na základě dědické smlouvy z roku 1610, přešel jeho majetek do vlastnictví rodu Švamberků. V jejich službách archivář setrval a obdobně jako rožmberský, uspořádal tak i rozsáhlý rodový archiv švamberský na Zvíkově.⁶⁴ Vzhledem k účasti Švamberků na českém stavovském povstání v roce 1618 byly jejich majetky (třeboňské panství, Zvíkov s Orlíkem i jejich rodové statky – Nové Hrady, Rožmberk, Bavorsy, Libějovice) zkonfiskovány. Bývalý majetek Švamberků byl po částech rozdělen, čímž značné škody utrpěly právě archivy. Jedním z nových majitelů se stal polní maršál, v roce 1618 jmenován císařem Matyášem Habsburským (1557-1619) do čela císařských vojsk, Karel Bonaventura hrabě Buqoy (1571-1621), který tímto způsobem získal Nové Hrady s Rožmberkem a Libějovicemi.⁶⁵ V roce 1628 byly písemnosti týkající se výše zmíněných panství z třeboňského archivu předány (proti reversu, že budou na požádání císaře vráceny) vdově po hraběti, hraběnce Marii Magdaleně Buquyové (1573–1653), rozené hraběnce z Biglia. Další citelné ztráty archiv utrpěl s obnovením augustiniánských klášterů v Třeboni a Borovanech.⁶⁶ Panství Třeboň a Bavorsy si císař Ferdinand II. (1578-1637) ponechal, aby je roku 1625 předal svému synovi Ferdinandu III. (1608-1657). Ten pak Třeboň v roce 1637 zastavil polskému králi Vladislavovi (1595-1648), který měl za manželku jeho sestru Cecilii Renatu (1611-1644). Ferdinand s vědomím, že je třeboňský archiv (spolu s knihovnou) i navzdory svému zpřeházení a odcizení některých částí velice vzácným celkem, vymínil si jeho budoucí stěhování do Prahy.⁶⁷ Ke stěhování samotného archivu naštěstí nedošlo, nicméně do Prahy převezená rožmberská knihovna se na konci třicetileté války bohužel stala kořistí švédského generála Königsmarka (1605-1663). Jakmile Třeboň Ferdinand III. po deseti letech vyplatil, přenechal ji svému bratru (nejdříve formou zástavy a posléze dědičně) arciknížeti Leopoldu Vilémovi (1614-1662). Arcikníže třeboňské panství (včetně archivu) v roce 1660 postoupil hraběti Janu Adolfovi ze Schwarzenberku (1615-1683), čímž tento rod výrazně vstoupil do českých dějin.⁶⁸

---

⁶³ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 13.

⁶⁴ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 95.

⁶⁵ Tamtéž, s. 20.

⁶⁶ Tamtéž, s. 97.

⁶⁷ Tamtéž, s. 98.

⁶⁸ Tamtéž, s. 99.

Dalšímu působení Schwarzenberků, jejich vztahům a souvislostem s jižními Čechami je částečně věnována i jedna z následujících kapitol, která stručně popisuje dějiny panství orlického a zvíkovského, v nichž hrál (a do dnešního dne hraje) tento rod neodmyslitelnou roli.

2. 1. Schwarzenberský archiv v Třeboni a Českém Krumlově

Raný vývoj treboňského archivu je nastíněn ve výše psané kapitole.⁶⁹ Tato část bude věnována stručnému vývoji archivu v éře schwarzenberské a archivu českokrumlovskému.⁷⁰

Treboňské panství spolu s archivem přešlo do držby rodu Schwarzenberků v roce 1660. Nový majitel záhy zjistil, že se v Třeboni nacházel velmi bohatý, ale bohužel značně zpřeházený rožmberský archiv. Už v roce 1661 bylo vydáno nařízení, aby se jeden z treboňských písařů s archivem obeznámil a uspořádal jej. Archivu (také kancelářské spisovně) díky tomu nastaly lepší časy. Po projevech zájmu majitele o něj samozřejmě více dbalo i úřednictvo. Od roku 1661 se ve správě archivu opravdu objevil zvláštní úředník Vavřinec Benedikt Metzner (†1684). Příliš dlouho v archivu nepobyl (už v roce 1662 se stal treboňským primátorem), vytvořil však vlastní pořádací schéma a v regestech svého inventáře z roku 1662 zmiňoval i písemnosti, které jsou dnes zcela neznámé.⁷¹

Místo archiváře (jinak řečeno archivisty nebo registranta) zůstalo po nějakou dobu prázdné, až v září roku 1665 obsadil post Jiří Karel Kratochvíl (působil zde mezi lety 1665-1668). Kratochvíl byl velmi nespokojen se svým ročním platem (60 zlatých a 5 sudů piva), dokonce několikrát žádal o jeho zvýšení, ale bezvýsledně. V listopadu 1668 podal žádost o výpověď ze služby, mezitím se však stal podezřelým ve věci předání zámeckých archiválií treboňskému klášteru, čímž způsobil panství dlouhý majetkový spor s řeholníky. Téhož roku z Třeboně zmizel a přijal místo městského písaře v Soběslavi, po svém návratu v roce 1670 byl zajat a souzen. Při výslechu z 9. srpna 1670 uvedl, že si v archivní službě vedl se vši náležitou pílí a svědomitostí, dále pak, že z archivu nic

---

⁶⁹ K tomu také Anna KUBÍKOVÁ, *Osudy rožmberského archivu před schwarzenberskou archivní reformou*, in: Archivum Trebonense 2002, Třeboň 2002, s. 14-31.

⁷⁰ Více k problematice rodinného archivu schwarzenberské primogenitury viz Jiří ZÁLOHA, *Schwarzenberský rodinný archiv (primogenitura)*, in: Archivum Trebonense 1996, Třeboň 1996, s. 24-32.

⁷¹ V. HADAC - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 100-101.

nezpronevěřil. Dne 21. září téhož roku ho vypověděli ze všech schwarzenberských panství a musel se vzdát i místa písaře v Soběslavi.⁷² Na uprázdněné místo dosadil sám kníže Adolf nového kandidáta, který opět nebyl příliš vhodnou volbou, proto ho po čase také propustili.⁷³

Významnější osobou byl až studovaný Jan Stoček (†1706), který do archivu nastoupil v roce 1705. Vrhł se na pořádací práce a vytvořil „*Neues Hauptrepertorium secundum Alphabetum*“, dle kterého chtěl srovnat nejen písemnosti tzv. rožmberského archivu, ale veškerý materiál v hejtmanské kancelářské registratuře. Jednalo se o písemnosti různé důležitosti a stáří, které byly jen zběžně inventarizovány při předávání agendy mezi třeboňskými hejtmany. Ve Stočkově práci po jeho smrti v roce 1706 pokračoval Ludvík Preinhelder (v archivu působil do roku 1712), jež absolvoval pražskou univerzitu a do Třeboně přišel obohacen delší právníkou praxí. Vytvořil několik dílčích repertářů třeboňského archivu a jeho stručný popis. Ovšem v roce 1712 už působil jako purkrabí v Protivíně. Poté byl archiv v druhém desetiletí 18. století nejspíše vinnou úředníků silně zanedbáván.⁷⁴

Dosavadní třeboňští archiváři neměli odborné archivní vzdělání, prošli jen nepatrnou praxí a zanechávali za sebou nedokončenou práci bez účelného systému. To se změnilo po nástupu Jana Antonína Ambrožovského (1701-1773), který zastával funkci třeboňského archiváře v letech 1739-1745. Během svého působení vytvořil inventáře písemností týkajících se Třeboně, Hluboké, Protivína, Postoloprta a Vlčic, se zvláštní přílohou dokumentů vztahujících se k třeboňskému klášteru „*Commentarius per modum analium*“.⁷⁵ Byl především autorem plánu na uspořádání třeboňského archivu a registratury. Veškerá látka byla rozdělena na tři hlavní oddíly: I. Domestica (obsahující listiny a spisy knížecích panství Třeboně, Českého Krumlova atd.), II. Publica (korespondence Rožmberků a Švamberků o státních záležitostech, věci zemské), III. Exotika (písemnosti někdejších rožmberských panství a jiné záležitosti). Tyto hlavní oddíly se rozpadaly dle obsahu a potřeby na třídy: A. Acquisitionale (koupě nemovitostí), B. Ecclesiasticum (věci církevní) C. Politicum (záležitosti politické), D. Criminale (věci trestní), E. Publicum (věci veřejné) a F. Camerale (správa panství).⁷⁶ Dále se písemnosti

---

⁷² V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 101.

⁷³ Tamtéž, s. 103.

⁷⁴ Tamtéž, s. 108.

⁷⁵ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 57.

⁷⁶ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 110.

dle schématu měly řadit do 16 skupin (s písmeny A-Q), obsáhlejší skupiny se dělily na menší pododdělení.⁷⁷

Začátkem srpna 1745 byl Ambrožovský jmenován knížecím dvorním radou, na místo archiváře nastoupil Kryštof Vávra (†1783). Vávra pracoval svědomitě, vyhledával spisy k úřední potřebě, po navrácení se staral o jejich ukládání zpět na místo. V roce 1776 odešel do výslužby a místo archiváře získal Tomáš Eustach z Hohenstögu (*1741). Ten podal v roce 1778 knížeti Josefu Adamovi ze Schwarzenberka (1722-1782) rozsáhlou zprávu o stavu archivu, v níž se v podstatě ztotožnil s myšlenkami Ambrožovského.⁷⁸ V roce 1781 byl Hohenstög povolán do Vídně, aby se důkladně seznámil s knížecí dvorní registraturou. V září téhož roku se vrátil do Třeboně s příkazem zřídit zde archiv stejným způsobem. Přes všechnu snahu nešlo pořádání archivu tak rychle a na rozhodujících úředních místech došli k přesvědčení, že bude zapotřebí nového systému, protože si se stávajícími metodami pořádání nevystačí. Nový pořádací plán předložil Hohenstög v lednu 1792. Týkal se nejen hlavního archivu v Třeboni, ale i filiálních archivů a kancelářských registratur na jednotlivých panstvích. V plánu Hohenstög také poznamenal, co dle něj způsobilo špatný stav archivů a registratur. Zmínil, že byly vedením registratur pověřovány nedostatečně kompetentní osoby, přičemž chápal finanční nákladnost vyškolených osob. Navrhl tedy zřízení jednoho hlavního archivu pro všechna česká panství, kam by se ukládaly originály veškerých listin, instrumenty a dokumenty. V ostatních registraturách hospodářských úřadů by zůstávaly vidimované písemnosti nebo prosté opisy. Filiální archivy měly vést repertáře a elenchy svého materiálu konformně s hlavním archivem (bez schválení hlavního archivu nesměly filiální archivy provádět žádné změny). Hlavní archiv měl sídlit v Třeboni, zároveň měl fungovat jako archivní škola, kde by mohl být potřebný personál pro venkovské archivy odborně vyškolen.⁷⁹

Zmíněný návrh přijal ředitel knížecí dvorní registratury ve Vídni Martin Forch (†1814)⁸⁰ víceméně příznivě. V mnohém dal Hohenstögovi za pravdu, ale zdálo se mu výhodnější, aby byla funkcí hlavního archivu pověřena dvorní registratura ve Vídni. V roce 1792 se Forch stal archivním registraturním ředitelem. Jeho působnost se

---

⁷⁷ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 111.

⁷⁸ Tamtéž, s. 114.

⁷⁹ Tamtéž, s. 116.

⁸⁰ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 179.

vztahovala i na zařizování knížecích archivů v Čechách, kam často dojížděl. Započala velká schwarzenberská archivní reforma. Forch vypracoval obsáhlý a na svou dobu velmi vyspělý archivní systém,⁸¹ který byl potvrzen schwarzenberským knížetem v roce 1793.⁸²

Počátkem června 1793 došlo k rozeslání cirkuláře dvorní kanceláře po všech schwarzenberských panstvích, který oznamoval zavedení plánu ředitele Martina Forcha na zřízení archivů a registratur.⁸³

V té době se v Českém Krumlově nacházel starý a veliký archiv, jež měl na starosti místní registrátor. Nacházely se zde nedokonale srovnané a do repertáře sepsané eggenberské rodinné písemnosti, ostatní materiál byl z větší části zpřeházen a nevhodně uložen.⁸⁴ Organizace archivu se v roce 1795 ujal archivář Jakub Battista (1766/7-1825), který předtím (v letech 1793-1795) zřizoval archiv v Orlíku nad Vltavou.⁸⁵ Po zběžném zhlédnutí písemného materiálu archivu navrhl Battista následující rozdělení: I. Eggenberské dvorní kancelář a dvorní knihovna, II. Vrchní úřad in jurisdictionibus, III. Vrchní myslivecký úřad, IV. Vrchní stavební úřad, V. Panství Krumlov. Archivní ředitel Forch plán zjednodušil tím, že písemnosti týkající se Rožmberků a jejich statků (s výjimkou Českého Krumlova) byly převezeny do archivu v Třeboni. V Krumlově zůstal rodový archiv Eggenberků (včetně spisů ohledně jejich statků a písemností vrchních úřadů, které měly v různých dobách své sídlo na Krumlově, dále také spisy panství Českého Krumlova s inkorporovanými statky Netolicemi a Prachaticemi).⁸⁶ Zřizování archivu na Krumlově bylo pro všechny zúčastněné zkouškou odborných schopností. Práce byly v podstatě dokončeny na jaře roku 1803 (poté se přešlo na zřizování dalších archivů ve Vimperku, Protivíně a na dalších panstvích).⁸⁷

Uspořádání schwarzenberských archivů bylo velkým dílem, které nezůstalo bez povšimnutí. Sám francouzský císař Napoleon I. (1769-1821) prý při plese v Paříži v roce 1810, který byl pořádán na počest sňatku s rakouskou arcivévodkyní Marií Luisou (1791-

---

⁸¹ Forchův plán podrobně rozepsán viz V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 118-120.

⁸² Tamtéž, s. 118.

⁸³ Tamtéž, s. 120.

⁸⁴ Tamtéž, s. 121.

⁸⁵ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 70.

⁸⁶ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 122.

⁸⁷ Tamtéž, s. 124.

1847), ke knížeti Josefu Schwarzenberkovi pronesl: „*Monsieur le Prince, on dit que vous avez de si riches archives...*“ (*Kníže, vy prý máte tak bohaté archivy...*).⁸⁸

Aby se tak nákladně zřízený pořádek ve schwarzenberských archivech natrvalo udržel, byl péčí o ně pověřen archiv v Třeboni, v jehož čele stál archivář Karel Aujeský (Augeský, 1784-1854). Aktivně se podílel na velké schwarzenberské archivní reformě a od roku 1828 zastával funkci vedoucího všech schwarzenberských archivů v Čechách. Za doby jeho působení došlo k rozčlenění rožmberského archivu do pěti sbírek: Historica, Cizí rody, Cizí statky, Cizí doly a Rukopisy Třeboň.⁸⁹

Péči o schwarzenberské spisovny a archivy je plně věnováno dílo „*Die Archive des fürstlichen Hauses Schwarzenberg*“.⁹⁰

2. 2. Třeboňští a českokrumlovští archiváři 19. a počátku 20. století

Po smrti Karla Aujeského (1854) se jeho nástupcem stal svědomitý odborník Theodor Wagner (1818-1892). Působil v třeboňském archivu od roku 1837 jako archivář a v roce 1854 byl ustanoven vedoucím všech schwarzenberských archivů v Čechách.⁹¹ Při práci naplno využíval nejen své jazykové znalosti (vedle češtiny, němčiny a latiny plynně hovořil anglicky, francouzsky i italsky), ale také organizační schopnosti. Za doby jeho více než půl století trvajících působení bylo úspěšně dokončeno uspořádání všech fondů v třeboňském archivu.⁹² Mimo jiné se úředníci archivu začali věnovat také vědeckým pracím a ne jeden z nich přibyl k četné řadě českých historiků. Sám Wagner byl autorem celé řady článků a studií.⁹³

---

⁸⁸ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 129.

⁸⁹ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 60; Karel DUDÁČEK, *Uspořádání rožmberského a třeboňského archivu v 1. polovině 19. století*, in: *Archivum Trebonense 2002*, Třeboň 2002, s. 32-38.

⁹⁰ A. F. BERGER – M. PANGERL, *Die Archive*.

⁹¹ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 707; Karel TRÍSKA, *Archivář Theodor Wagner*, in: *Archivum Trebonense 1971*, Třeboň 1971, s. 50-62.

⁹² V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 130.

⁹³ Theodor WAGNER, *Deutsche Korespondenz der Rosenberger*, *Mitteilungen des Vereines für die Geschichte der Deutschen in Böhmen* 19, 1881, s. 50-56; Týž, *Jan Smil z Křemže*, *Časopis českého muzea* 62, 1888, s. 169-194; Týž, *O původu Vítkovců*, *Český časopis historický* 26, 1920, s. 213-235.

Od poloviny 19. století docházelo přičiněním schwarzenberských archivářů ke zvýšení zájmu o návštěvy archivů v Třeboni a Českém Krumlově ze stran cizích vědeckých badatelů.⁹⁴ Například významný historiograf František Palacký (1798-1876) zde bádá mezi lety 1824-1868, své nabyté poznatky pak uplatnil především v „*Dějínách národu českého*“⁹⁵ a některé dokumenty zpřístupnil v edičním zpracování pramenů do roku 1526 v „*Archivu českém*“.⁹⁶ Úspěšnou formou prezentace schwarzenberských archivů byla například expozice nejvzácnějších písemností na světové výstavě ve Vídni v roce 1873. Další zviditelnění na genealogicko-sfragistické výstavě z roku 1878 (opět ve Vídni) přineslo zasloužilé uznání a zájem veřejnosti.⁹⁷

Mezi významné představitele jihočeského archivnictví bezesporu patřil František Mareš (1850-1939), který v letech 1879-1891 vystudoval vídeňský Institut für österreichische Geschichtsforschung. V roce 1873 byl přijat do treboňského archivu jako provizorní asistent. O rok později se přestěhoval do Vídně, kde v letech 1874-1888 zastával funkci archivního adjunkta. Po odchodu přednosta treboňského archivu Wagnera do penze (1888) nastoupil na jeho místo, které zastával až do své smrti v roce 1924 (po roce 1911 mu ke stávajícím funkcím přibyl ještě post archivního ředitele).⁹⁸ Pod jeho vedením došlo ke zlepšení v evidenci a ochraně archiválií, soustředil se také na pořádací práce a podstatná byla i jeho publikační činnost.⁹⁹ Za nástupce Mareše byl vybrán jeho zeť PhDr. Antonín Markus (1886-1968),¹⁰⁰ který svou kariéru v Třeboni začal už v roce 1910 a působil zde až do května 1945.¹⁰¹

---

⁹⁴ Přehled významných badatelů v treboňském a krumlovském archivu od druhé poloviny 18. století viz V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 131-132.

⁹⁵ František PALACKÝ, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě I-V*, Praha 1867.

⁹⁶ Týž (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Z archivů domácích i cizích sebral a vydal František Palacký I-VI*, Praha 1872.

⁹⁷ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 131.

⁹⁸ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 399-400; Václav VOJTÍŠEK, *Dr. h. c. František Mareš*, in: *Archivum Trebonense 1971, Třeboň 1971*, s. 63-100.

⁹⁹ František MAREŠ, *Popravčí kniha pánův z Rožmberka*, Praha 1878; Týž, *Václava Březana Život Petra Vok z Rosnberka*, Praha 1880; Týž, *Padělané diplomy rožmberské*, *Český časopis historický* 1, 1895, s. 371-384.

¹⁰⁰ Opět četná publikační činnost, výběrem Antonín MARKUS, *Rodinná kronika. Populární úvod do studia rodopisného*, Praha 1926; Týž, *Rodopis, jeho úkol a cíl*, *Časopis Rodopisné společnosti československé* 1, 1929, s. 9-16.

¹⁰¹ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 135; Libuše HOMEROVÁ, *Antonín Markus-životopisná studie*, in: *Archivum Trebonense 2011, Třeboň 2011*, s. 331-360; Tatáž, *Třeboňský archivář Antonín Markus a historik umění Zdeněk Wirth-rozbor a*

Dalším pracovníkem, který si nepochybně zaslouží pozornost, byl Theodor Antl (1860-1903). Za šestnáct let své archivní činnosti odvedl mnoho práce, v letech 1881-1901 působil v třeboňském archivu (od 1896 jako archivní adjunkt), mezi lety 1886-1888 byl dočasně přeložen do Schwarzenberského archivu v Českém Krumlově a v době 1890-1891 pracoval v ústředním archivu ve Vídni. Podílel se na regestáři písemností všech schwarzenberských archivů do roku 1450, především periodicky zakládal spisy dle schwarzenberského archivního systému na velkostatech Hluboká nad Vltavou, Protivín, Libějovice, Netolice, Chýnov, Vimperk, Dlouhá Ves, Bzí a uspořádal starší část písemností třeboňského městského archivu (kam byl ke konci svého působení přeložen).¹⁰² Zanedbatelná opět není ani jeho publikační činnost.¹⁰³

Pro archiv v Českém Krumlově byla na konci 19. století příznačná jména jako Hynek Gross (1859-1945)¹⁰⁴ a Antonín Mórath (1848-1910),¹⁰⁵ a to hlavně v souvislostech se stěhováním schwarzenberského ústředního archivu z Vídně do Českého Krumlova v roce 1892. S přeložením ústředního archivu do Českého Krumlova došlo k začlenění archivu krumlovského panství i zámecké knihovny pod ústřední správu. Dřívější samostatný krumlovský archiv v podstatě přestal existovat a stal se součástí ústředního archivu s novým sídlem v Českém Krumlově.¹⁰⁶

Následující kapitoly budou věnovány představení místa působiště orlického archiváře a kaplana Františka Josefa Tyla, tedy Orlicko-zvíkovskému panství a následně vývoji archivu v Orlíku nad Vltavou.

---

výběrová edice vzájemné korespondence, České Budějovice 2013, Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických.

¹⁰² J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 58-59.

¹⁰³ Výběrem například Theodor ANTL, *Popsání starých písemností uložených v archivu města Třeboně*, Třeboň 1901; Týž, *Město Třeboň. Stručné dějiny a průvodce*, Třeboň 1902.

¹⁰⁴ Hynek Gross působil v letech 1888-1891 v třeboňském archivu jako asistent, od roku 1891 pracoval v ústředním schwarzenberském archivu ve Vídni a po jeho přestěhování do Českého Krumlova v roce 1892 působil v novém Schwarzenberském ústředním archivu v Českém Krumlově až do roku 1932. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 196.

¹⁰⁵ Antonín Mórath během své kariéry schwarzenberského archiváře vystřídal posty v Třeboni, ústředním archivu ve Vídni, v archivu ve Schwarzenberku a konečně v přemístěném ústředním archivu v Českém Krumlově. Tamtéž, s. 429.

¹⁰⁶ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 166.

3. Stručně k historii orlického a zvíkovského panství

V předhusitské době byly Zvíkov¹⁰⁷ a Orlík královskými statky, jejichž rozloha se postupně zmenšovala zástavami, dary a emfyteutickým vysazováním.¹⁰⁸ Přesný původ hradu Zvíkova není znám, sám Václav Březan poznamenal, že o založení hradu a pevnosti nebyly historiky sepsány či uchovány žádné paměti.¹⁰⁹

Prostá spojitost Zvíkova s Orlíkem plyne již z místa, kde byl hrad Orlík vystavěn, pozemky v této lokaci totiž od nepaměti náležely zvíkovskému panství.¹¹⁰

V listinách prvně vzpomínaný statek Zvíkov (1234) byl rozlehlejší a jeho poloha měla strategický význam, rozkládal se na soutoku řek Otavy a Vltavy, takže byl dobrým obranným bodem a zároveň se zde vybíralo clo z plavby pro královskou pokladnu. Vůbec k první zástavě tohoto statku došlo v roce 1307, kdy jej Rudolf Habsburský (1281-1307) poskytl Jindřichu z Rožmberka (†1310).¹¹¹

O Orlíku, jakožto druhém královském statku v prostoru budoucího orlického svěřenství, je první nepřímá historická zpráva z roku 1253 (clo na Vltavě pod Orlíkem). Nejstarší dochovanou listinou týkající se Orlíka, je majestát císaře Karla IV. ze 4. července 1357, kterým hrad Orlík uděluje v ušlechtilé léno po čas života Dětrichu z Portic (1300-1367), biskupu mindenskému¹¹² a nejvyššímu kancléři. Dalšími vlastníky byla řada manských držitelů a statek se zpět do trvalejšího královského vlastnictví nevrátil. Od roku 1360-1369 byl Orlík v držení biskupova synovce Dětricha mladšího, purkrabí vyšehradského. Poté král statek udělil v manství nejvyššímu kancléři Hyncíku Pluhovi z Rabštejna,¹¹³ v roce 1395 přešel do vlastnictví Zikmunda Hulera¹¹⁴ (†1405) a následně Orlík v letech 1405-1407 spravoval Zikmundův bratr Oldřich. Na něj v držení 1407-1421 navázal Petr Zmrzlík ze Svojsína (†1421), nejvyšší mincmistr.¹¹⁵

---

¹⁰⁷ Podrobněji o historii Zvíkova za vlády jednotlivých šlechtických rodů (Rožmberků, Švamberků, Eggenberků a Schwarzenberků) viz F. TYL, *Paměti*.

¹⁰⁸ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 14.

¹⁰⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 23.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 59.

¹¹¹ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 15.

¹¹² Německé město Minden se nachází ve Vestfálsku.

¹¹³ Starý vladycký rod, který byl povýšen do panského stavu a jeho příslušníci zastávali významné politické funkce.

¹¹⁴ Významný pražský měšťan a konšel, několik let zastával i úřad podkomořího.

¹¹⁵ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 16.

V průběhu husitských válek drží královský statek Orlík z titulu ušlechtilého manství potomci Petra Zmrzlíka.¹¹⁶ Ti ho spravovali do roku 1513, pak statek odkoupil Jindřich ze Švamberka (†1523) pro svého synovce Kryštofa (†1534). Hrad byl 24. září 1513 králem Vladislavem Jagellonským propuštěn z manství (stal se tzv. zbožím zpupným) a 2. února 1514 byla vyhotovena tržová smlouva (vložená do desk zemských až v roce 1519).¹¹⁷ Z těchto důvodů můžeme o prodeji a koupi Orlíka najít rozdílná data.

Kryštof ze Švamberka v roce 1523 po svém strýci zdědil i sousední Zvíkov, Kestřany a roku 1530 připojil Bechyni.¹¹⁸ Od té doby vládl na Orlíku a na Zvíkově jeden rod. I když byl později Orlík několikrát od správy Zvíkova dělením majetku odloučen, vždy majitele pojil rodový svazek.¹¹⁹

V roce 1612 byl Janem Jiřím ze Švamberka (†1617) hrad Zvíkov s Orlíkem opět spojen pod jednu správu s orlickým sídlem.¹²⁰ Za doby syna Jana Jiřího, Petra ze Švamberka (†1620) jednoho z direktorů a správců zemských z panského stavu,¹²¹ propadl veškerý majetek císaři Ferdinandovi II. jako trest za účast v protihabsburském spiknutí roku 1618.¹²² Poté panství krátce vlastnili Šternberkové a v roce 1623 ho císař prodal Janu Oldřichovi z Eggenberku (1568-1634), který o rok dříve získal za své zásluhy darem panství Český Krumlov, Netolice a Prachatice. Štýrský šlechtic se tak stal zakladatelem eggenberské državy v jižních Čechách. Knížata z Eggenberku, od roku 1628 vévodové krumlovští, měli ve svém vlastnictví orlické a zvíkovské panství do roku 1719. Poté připadlo Adamu Františkovi ze Schwarzenberku (1680-1732), synovci Marie Arnošky (1649-1719, rozené ze Schwarzenberku), jež byla vdovou po Janovi Kristiánovi I. z Eggenberku (1641-1710). Ta mu odkázala panství spolu s ostatním rodovým majetkem v Čechách.¹²³

Tímto počínem byla správa orlicko-zvíkovského panství pod správní soustavu schwarzenberských českých panství řízených dvorní kanceláří ve Vídni a pod úřadem

---

¹¹⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 60.

¹¹⁷ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 24.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 20.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 24.

¹²⁰ Tamtéž, s. 25.

¹²¹ Tamtéž, s. 27.

¹²² Tamtéž, s. 20.

¹²³ Josef HANESCH, *Poznámky k schwarzenberské archivní reformě na panství orlickém*,

in: Archivum Trebonense 1976, Třeboň 1976, s. 88-99, zde s. 88.

vrchního hejtmana v Českém Krumlově. Takto centrálně organizovaná správa Orlíku a Zvíkova vydržela do roku 1802, kdy došlo k vytvoření svěřenství pro mladší, orlickou větev.¹²⁴

Jejím zakladatelem byl předseda dvorní válečné rady a vítěz nad Napoleonem (1769-1821), polní maršál Karel Filip Schwarzenberk (1771-1820), který se svým starším bratrem Josefem (1769-1833) uzavřel rodinnou smlouvu. Dne 13. prosince 1802 tedy došlo k naplnění poslední vůle jejich předka, Ferdinanda Schwarzenberka (1652-1703) z roku 1703, která pojednávala o budoucím dělení rodu na dva majoráty.¹²⁵

Starší větev rodu reprezentována bratrem Karla, Josefem, sídlila na Hluboké a nově vzniklé větvi, respektive Karlu Filipovi, byl přenechán Orlík.¹²⁶

Orlické panství se v době správy Karla Filipa skládalo z následujících zemskodeskových statků: Orlík, Zvíkov, Červený Újezd, Myslín, Horosedly a během let byl koupí několika statků rodový majetek ještě rozšířen. Jednalo se o statky Zalužany, Zbenice, Bukovany a panství Sedlec u Kutné Hory. Dalším správcem orlického svěřenství a majetku byl Karel II. Schwarzenberk (1802-1858), prostřední syn Karla Filipa. Za jeho působení se rodový majetek rozrostl o panství Varvažov, čímž se mu podařilo spojit orlicko-zvíkovské panství s panstvím Čimelice, jež dostala jeho choť Josefína (1802-1881, rozená Vratislavová) v roce 1840 jako dědictví.¹²⁷ Získala také panství Osov a statek Tochovice.¹²⁸

Dále majetek orlické větve spravoval Karel III. Schwarzenberk (1824-1904), Karel IV. (1859-1913), Karel V. (1886-1914), Karel VI. (1911-1986), Karel VII. (*1937) a současným majitelem je Jan Nepomuk Schwarzenberk (*1967). Během druhé světové války byli Schwarzenberkové nuceni Orlík opustit, vrátili se v květnu 1945. O tři roky později, když byl zámek s panstvím znárodněn, odešli opět, tentokrát do rakouské emigrace a k jejich návratu do Čech došlo až v devadesátých letech.¹²⁹

---

¹²⁴ J. HANESCH, *Poznámky*, s. 89.

¹²⁵ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 35.

¹²⁶ Z. BEZECNÝ, *Příliš uzavřená společnost*, s. 43.

¹²⁷ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 38.

¹²⁸ Tamtéž, s. 39.

¹²⁹ V. RAMEŠ, *Proměny*, s. 35.

4. Orlický archiv

4. 1. Počátky

Existenci orlického archivu v dobách, kdy byl ještě ve vlastnictví českých králů, potvrdily majestáty a řada konfirmačních listin udělených různým lenním uživatelům tohoto statku. S odkoupením Orlíka od jeho posledních manských držitelů přešly všechny tyto listiny do vlastnictví rodu Švamberků. Byly uloženy v jejich rodovém archivu na Zvíkově, kde je také prvně zaznamenal Václav Březan, a to při tvorbě soupisu švamberského archivu,¹³⁰ na kterém pracoval v letech 1616-1617.¹³¹

Z důvodu nedostatku pramenů lze o dalším osudu švamberského archivu pouze spekulovat. S myšlenkou o přestěhování důležitých zvíkovských písemností do archivu v Třeboni (po spojení rožmberského a švamberského panství) za doby Jana Jiřího nebo Petra ze Švamberka, přišel poprvé schwarzenberský archivář a knihovník František Tyl (1830-1899) ve své knize „*Paměti zvíkovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu i panství*“. Jeho tvrzení podpořil i český historik Josef Kalousek (1838-1915) v úvodu edice „*Dopisy rodu Švamberské-ho z XV. století*.“¹³² Pro převoz zvíkovského archivu by svědčila nejen skutečnost, že se Jan Jiří po smrti Petra Voka přestěhoval z Orlíku do Třeboně, ale důvodem mohly být také spory o rožmberské dědictví po nástupu Petra ze Švamberka (po roce 1615) s nejbližšími příbuznými Petra Voka z ženské linie. Dále mohl na převoz písemností naléhat sám Březan, jež se v té době věnoval genealogii tohoto rodu.¹³³

S tímto tvrzením se však rozcházel další schwarzenberský archivář v Třeboni Antonín Markus (1886-1968), který věc soudil na základě notářského osvědčení z 19. února roku 1695 (dochovaného v třeboňském archivu).¹³⁴ Toto notářské osvědčení oznamuje nález archivu v bývalém švamberském domě na Újezdě na Malé Straně¹³⁵ v Praze a jeho následné stěhování do Třeboně, kde o ně bylo náležitě postaráno. A až koncem 18. století, při zřizování soustavy schwarzenberských archivů, byly vyděleny ze švamberského

---

¹³⁰ K tomu podrobněji Č. ZÍBRT, *Z dějin*.

¹³¹ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 177.

¹³² F. PALACKÝ (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Z archivů domácích i cizích sebral a vydal František Palacký III*, Praha 1844.

¹³³ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 179.

¹³⁴ Pojednání o této problematice A. MARKUS, *Z osudů*, s. 26-28.

¹³⁵ V té době již v domě schwarzenberském, známém jako Michnův palác.

archivu listiny týkající se Orlíka, Zvíkova a Milevského kláštera, které byly uloženy v nově zřizovaném orlickém archivu. Výše zmíněný nález však tvořil pouze část švamberského archivu a Antonín Markus rovněž přehlédl názory Františka Tyla s Josefem Kalouskem, že byl zvíkovský archiv převezen do Třeboně již v době působení Václava Březana. Markus dále zanedbal skutečnost, že mezi objevenými písemnostmi byla i švamberská spisovna z let 1600-1620, která se na Zvíkově nacházet nemohla, neboť byl Zvíkov Janem Jiřím ze Švamberka zakoupen až v roce 1612. S připojením zvíkovského panství ke stávajícímu majetku Švamberků souviselo i jeho začlenění do správní organizace, vznikla tedy centralizovaná správa orlicko-zvíkovského panství pod úřady na Orlíku.¹³⁶

Po (v předešlých kapitolách zmíněné) účasti Petra ze Švamberka na stavovském povstání v roce 1618 byly hrady Orlík a Zvíkov během několika let dobyty a vydrancovány. Visitační komise z roku 1622, ustanovená pro obhlídku a ocenění panství, uvedla, že se v místech rodového archivu na Zvíkově nacházely pouze méně důležité dokumenty. Komisi evidentně nebylo známo, že byly nejdůležitější písemnosti ze Zvíkova přestěhovány. Na Orlíku zůstal pouze krátký výtah z urbáře, který byl spolu s jinými dokumenty odnesen vojáky.¹³⁷

Zvíkov během doby válčení utrpěl značné škody a další majitelé panství, Eggenberkové, tak ponechali úřady nadále na Orlíku s tím, že byly odpovědné ústředním úřadům v Českém Krumlově. Hejtmané na Orlíku byli jako hlavní úředníci rovněž správci spisovny, která se nacházela přímo v jejich kanceláři. Instrukce z roku 1680 a pak 1683 hejtmany nabádaly ke svědomitosti při plnění svých pracovních povinností i k ochraně vyhotovených dokumentů, přesně limitovaly agendu příslušných úřadů a obsahovaly výčet písemností, které je nutno v daných úřadech vést. Pokud byl hejtman ve svém úřadě vystřídán, byly písemnosti vzniklé v době jeho úřadování předávány nástupci jako spisy s vlastními inventáři (těch se z let 1637 až 1690 dochovala celá řada).¹³⁸

Na knížecí příkaz došlo v několika fázích (během let 1680, 1681, 1683, 1703) k předání většího objemu spisů do Českého Krumlova. V letech 1680 a 1683 šlo o předání

---

¹³⁶ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 180.

¹³⁷ Tamtéž, s. 179.

¹³⁸ J. HANESCH, *Poznámky*, s. 88.

starých zvikovských písemností (pravděpodobně i z doby švaberské), po pořízení kopií pro Orlík byly v roce 1681 předány originály důležitých spisů a konečně v poslední vlně roku 1703 došlo k přesunu urbářů, sirotčích knih a gruntovnic. Staré zvikovské spisy zaslané do Českého Krumlova v roce 1683 prohlédl a vytřídil krumlovský inspektor, který o stavu a obsahu doručených písemností vyhotovil knížecí relaci a její opis nechal doručit i na Orlík.¹³⁹

Pro eggenberskou éru byly sice příznačné všeobecné instrukce pro vedení hejtmanské kanceláře, zásady pro vyhotovování příslušných druhů písemností stanovenými úřady, avšak zcela opomenuty zůstaly pokyny k pořádání či samotnému ukládání takto vzniklých spisů. Informace k jejich pořádání ve spisovně či archivu nejsou žádné. K zásadní změně v této oblasti došlo až po roce 1719, a to v souvislosti se začleněním spojeného orlicko-zvikovského panství do správní soustavy schwarzenberských českých panství.¹⁴⁰

4. 2. Doba schwarzenberská

Tato kapitola je zaměřená pouze na část celé éry, konkrétně na dobu od zřízení orlického archivu jako samostatné instituce v letech 1835-1836¹⁴¹ až do nástupu Františka Josefa Tyla na místo archiváře.

Na podzim roku 1834 byl ke druhému zřízení orlického archivu¹⁴² (stále nebyl zorganizován a písemnosti se nacházely ve špatném stavu) povolán treboňský registraturní adjunkt Vincenc Přibil, který takovou práci vykonával již léta při zřízení archivů na statcích primogenitury. Přibil se přestěhoval na Orlík 12. ledna 1835 a začal s pracemi na druhém velkém zřízení orlického archivu. Postupoval zkušeně a systematicky, nejprve vyhotovil zařizovací plán o 14 bodech, ve kterém shrnul vše, co bylo nutné v archivu zavést (rekonstrukce starého zpřeházeného archivu a registratury do roku 1784, zřízení nového oddělení pro období 1784-1830, systém zakládání nově

---

¹³⁹ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 181.

¹⁴⁰ J. HANESCH, *Poznámky*, s. 89.

¹⁴¹ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 188.

¹⁴² Instrukce jakým způsobem se má vést a řídit registratura hejtmanské kanceláře na Orlíku byla vydána již v roce 1720, první zřízení archivu Jakubem Battistou probíhalo v letech 1793-1795. Tamtéž, s. 120-121.

převzatých spisů z Třeboně, uložení spisů dvorní účtárny maršálkovy atd.).¹⁴³ Zpočátku byl Přibíl odkázán sám na sebe, svou píli a vytrvalost. Pomocníka, obročního písaře Václava Kaplana, dostal až na podzim roku 1835. Zařizovací práce archivu trvaly Přibilovi jeden a tři čtvrtě roku. Navíc stihl uspořádat i registratury příkoupných statků (Zbenic, Bukovan a Zalužan), z nichž některé listiny zařadil do orlického archivu. O dokončení veškeré své zařizovací práce informuje ve zprávě z 19. září 1836.¹⁴⁴ Poslední zprávu před svým odchodem z Orlíka vyhotovil 14. října 1836, obsahovala čtyři přílohy: seznam scházejících listin, seznam vyskartovaných písemností, seznam písemností vhodných k dodatečnému vyskartování, instrukci k udržení pořádku v uspořádaných archivech a registraturách.¹⁴⁵

Po odchodu Přibila a jeho osobním doporučení byl novým správcem archivu jmenován pomocník Václav Kaplan, který se zároveň dočkal i povýšení z obročního písaře na prvního úředního písaře. S tím souviselo přeložení k vrchnímu úřadu, kde působil jako vedoucí pozemkových knih, to vše na úkor archivních prací. Dle Přibilových instrukcí měly v příruční spisovně zůstat pouze spisy do deseti let stáří a první zakládání akt mělo být provedeno po třech letech, tedy v roce 1839. Bohužel se tak nestalo ani v dalším tříletém období, Kaplan byl prací písaře ve vrchním úřadě naprosto vytížen. Příruční spisovna byla přeplněná, neudržovaná, spisy neuspořádané a dvě zámecké místnosti pro prostory archivu přestávaly stačit. Nakonec bylo Kaplanovi povoleno pořádat spisy v přesčasech anebo v době, kdy zrovna nebyl plně zaneprázdňen ve vrchním úřadě. Nové prostory pro ukládání spisů získal v bukovanském¹⁴⁶ zámku, kam přicházely především účetní fascikly hospodářských sekcí rozrůstajících se panství schwarzenberské sekundogenitury.¹⁴⁷ Po roce 1848 Kaplan přenesl soudní a veřejnoprávní agendu na nově zřízené státní úřady,¹⁴⁸ přičemž starší neodevzdané soudní, politické spisy i některé spisy týkající se správy velkostatku samovolně skartoval.¹⁴⁹

---

¹⁴³ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 7, sign. I-7, kn. č. 7.

¹⁴⁴ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 190.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 191.

¹⁴⁶ Zámek Bukovany se nachází 12 km severovýchodně od Orlíka.

¹⁴⁷ Krátký výčet schwarzenberských panství uveden ve výše psané kapitole „Stručně k historii orlického a zvíkovského panství.“

¹⁴⁸ Více k problematice správy po roce 1848 v příslušných kapitolách Jan DOBEŠ – Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK, *Dějiny správy v českých zemích: Od počátků po současnost*, Praha 2005.

¹⁴⁹ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 192.

Po zrušení poddanství v roce 1848 byl velkostatek zaměřen na hospodářský provoz, přeorganizovaly se úřady a nová provizorní instrukce z 12. května 1850 neopomenula ani náplň práce archiváře. Měl spravovat archivy všech velkostatků majitele, vedl inventáře příslušných budov, náradí, inventáře zámecké a jeho dohled spočinul i nad zámeckou knihovnou. Mimo to obstarával popisy hranic velkostatku, vedl evidenci jejich změn i evidenci pozemkového majetku. Při hospodářských konferencích zabezpečoval zápisy o jednáních a psal jednací protokoly kanceláře ředitelství panství. Během let 1864-1867 mu pak byla na základě nových instrukcí přidělena další agenda dílčích pronájmů zemědělských pozemků, dohled nad pořizováním čistopisů všech zpráv a vyřízení ředitelské kanceláře i stavební správy včetně expedice spisů ředitelství. Z výčtu pracovních povinností archiváře vyplývá, že byl především úředníkem velkostatku – na samotné práce v archivu nezbývalo mnoho času. To dokládá i skutečnost, že za celé Kaplanovo působení mu nebyl svěřen do péče rodinný archiv.¹⁵⁰ Ten měl pod svou správou nejprve sekretář dvorní kanceláře, poté dvorní rada, knihvedoucí a nakonec hospodářský rada. Spisovna ústřední kanceláře i rodinný archiv byly soustředěny v Praze. Písemnosti maršálka Karla Filipa ze Schwarzenberku, jeho tří synů a písemnosti po Josefíně, manželce Karla II. ze Schwarzenberka byly do orlického archivu převezeny až Kaplanovým nástupcem Františkem Josefem Tylem v roce 1873.¹⁵¹

Nešťastným zásahem do pořádku všech spisoven bylo zavedení nového spisového řádu¹⁵² hospodářským radou Karlem Nessényim.¹⁵³ Řád byl úřadům velkostatku (lesní správě apod.) oznámen v květnu 1852 cirkulářem hospodářské inspekce a platnosti nabýval od 1. června téhož roku. Znamenal zavržení dosavadního schwarzenberského systému pořádání, který platil mezi léty 1785-1852.¹⁵⁴ Karel Nessényi odůvodnil přeměnu systému v souvislostech se zrušením patrimoniální správy a přechodem velkostatku k hospodářskému zaměření. Zavedení nového systému přerušilo zájmové spojení orlického archivu s archivy schwarzenberského prvorozenství, jež nadále zůstávaly při starém systému pořádání (jen v případě potřeb doby jej pozměnily). Na

---

¹⁵⁰ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 192.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 193.

¹⁵² Znění zmíněného spisového řádu v SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 8, sign. I-8, kn. č. 8.

¹⁵³ Karel Nessényi byl sekretářem hospodářské inspekce (ústředního orgánu) schwarzenberské sekundogenitury, která sídlila v té době v Praze.

¹⁵⁴ Spisový systém na schwarzenberských panstvích sekundogenitury do roku 1852 v SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 5, sign. I-5, kn. č. 5.

orlickém panství byl nový systém zaveden náhle a bez předchozího školení zaměstnanců, jeho obměňování hned během let 1852-1861 nasvědčuje o prvotní nedomyšlenosti. Systém nerozlišoval listiny od aktového materiálu a písemnosti z let 1852-1948 byly zakládány pouze v registraturách.¹⁵⁵

Dne 31. července 1872 zemřel archivář a první úřední písař Václav Kaplan, na jeho místo byl v listopadu téhož roku jmenován P. František Josef Tyl, který působil na Orlíku již od 1. června 1869 jako zámecký kaplan.¹⁵⁶

---

¹⁵⁵ V. HADAČ - J. HANESCH - V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 194.

¹⁵⁶ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2.

5. František Josef Tyl

František Tyl, celým jménem František Josef Tyl,¹⁵⁷ se narodil jako manželské dítě do rodiny rokycanského měšťana a soukenického mistra Františka Tilla dne 11. března roku 1830 v Rokycanech,¹⁵⁸ do domu s číslem popisným 38. Matkou Františka Josefa byla Anna, dcera handlíře¹⁵⁹ Wiktoryna Leitnera, též z Rokycan (dům č. p. 93).¹⁶⁰

Bližší informace o průběhu Tylova dětství a dospívání nám dnes nejsou známy. Nedochovaly se nebo nejsou přístupné ani materiály ohledně jeho raného či pozdějšího studia. Lze předpokládat, že základní vzdělání získal v hlavní škole v Rokycanech,¹⁶¹ což se bohužel v rokycanském archivu nepodařilo potvrdit. Dalším a zároveň nejvyšším Tylovým dosaženým vzděláním by mělo být absolvování semináře (kněžského učiliště).¹⁶² Opět lze pouze spekulovat, o jaký seminář¹⁶³ by se v Tylově případě mohlo jednat.¹⁶⁴ Dle data narození a vzhledem ke svému věku pravděpodobně absolvoval seminář koncem čtyřicátých let devatenáctého století, nejspíše v Praze. K přesvědčení, že Tyl navštěvoval seminář právě v Praze, jsem dospěla na základě několika faktů. Jednak dle mého názoru hraje roli vzdálenost (Rokycany jsou vzdušnou čarou od Prahy zhruba 70 km), dále mé tvrzení potvrzuje i místo pozdějšího Tylova zaměstnání. Po vystudování nastoupil na církevní dráhu a stal se kaplanem na Vinoři.¹⁶⁵ Mimo jiné se v pobytových

---

¹⁵⁷ V matričním záznamu o Tylově narození je uvedena německá varianta jména, tedy Till.

¹⁵⁸ Město Rokycany leží v Plzeňském kraji, konkrétně 16 km východně od Plzně.

¹⁵⁹ Odvozeno ze slova handl – obchod, obchodování. *Elektronický slovník staré češtiny*, Praha 2006; <http://vokabular.ujc.cas.cz> (citován stav ze dne 11. 6. 2018).

¹⁶⁰ SOA Plzeň, Sběrka matrik západních Čech, sign. Rokycany 11, fol. 171; http://www.portafontium.eu/iipimage/30067895/rokycany-11_1730-n?x=112&y=199&w=497&h=194 (citován stav ze dne 5. 2. 2018).

¹⁶¹ Školní kronika až od roku 1865 v SOkA Rokycany, I. NŠ Rokycany, inv. č. 445.

¹⁶² J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 673.

¹⁶³ Více k problematice kněžského vzdělávání viz M. NOVOTNÝ, *Výchova*, s. 119–132.

¹⁶⁴ V úvahu připadají možnosti jako arcibiskupský seminář, seminář jezuitů, ale i seminář piaristů. Bohužel se mi z dostupných materiálů nepodařilo zjistit, jaký z výše uvedených seminářů Tyl navštěvoval.

¹⁶⁵ Původně vesnička Vinoř, dnes součástí hlavního města Prahy pod názvem Praha-Vinoř. Nachází se zde i zámek Vinoř, který byl v té době majetkem rodu Černínů a Tylovým působištěm. Rod Černínů z Chudenic získal Vinoř již v druhé polovině sedmnáctého století, majitelem byl v té době Humprecht Jan Černín z Chudenic. Humprecht Jan zdědil majetek rodu v roce 1651, roku 1652 se stal hrabětem, v roce 1656 byl přísedícím zemského soudu a od roku 1660 zastával úřad královského místodržitele v Čechách. V době Tylově představoval hlavu vinořské větve rodu Otakar Černín, pán na Vinoři (1809-1886), který zastával doživotní funkci poslance v panské sněmovně na říšské radě. Ottův slovník naučný VI, s. 623-627.

příhláškách pražského policejního ředitelství z let 1850-1914 objevuje záznam o jistém Franzi Tillovi z Rokycan (s rokem narození 1830), což by jednoznačně odpovídalo Františku Tylovi.¹⁶⁶ Bohužel se ze zápisu žádné další informace nedozvídáme, snad jen, že chvíli pobýval v domě číslo 175/1 (příčemž číslo jedna by mělo značit oblast Starého Města).¹⁶⁷ Známa je nám i doba ukončení Tylova působení jako vinořského kaplana, a to rok 1869.¹⁶⁸ V úryvku z dopisu od Františka Tyla pro jindřichohradeckého archiváře Františka Tischeru (1831-1910)¹⁶⁹ z 6. ledna 1886 pod svým podpisem Tyl uvádí: „bývalý klient Černínský ve Vinoři, kde jsem po patnáct let zažil lásky domu hraběcího“.¹⁷⁰ Jestliže máme informace o patnáctileté církevní kariéře na Vinoři a roce jejího ukončení, je pravděpodobné (pokud Tyl nastoupil na Vinoř ještě tentýž rok po absolvování semináře), že své kněžské vzdělání dokončil v roce 1854, tedy ve věku dvaceti čtyř let.

Na Orlík přišel František Tyl v červnu roku 1869, když mu bylo devětatřicet let. Nejprve se stal orlickým zámeckým kaplanem a biskupským notářem, od roku 1872 byl také knihovníkem a správcem rodinných písemností. Po smrti dosavadního archiváře Václava Kaplana (31. července 1872) byl Tyl v listopadu téhož roku jmenován jeho nástupcem.¹⁷¹ V letech 1873-1899 působil František Josef Tyl na Orlíku jako archivář, knihovník a nadále jako zámecký kaplan. Plně se věnoval pořádání rodinného archivu, správě archivů a archivům jednotlivých panství schwarzenberské sekundogenitury.¹⁷²

Ke své práci, ať už byla jakkoliv obtížná a časově náročná, přistupoval s největší pílí a oddaností. Nepostrádal ani značné nadšení pro věc nebo odhodlání zadané úkoly vždy dokončit. V jistých chvílích byla zajisté potřebná i značná dávka sebezapření, především v době, kdy dostal neuspořádaný archiv poprvé do svých rukou. S prosbou o pomoc, radu

---

¹⁶⁶ Národní archiv, Policejní ředitelství I, konskripce, kart. č. 18, obraz 547; <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/index.php?action=link&ref=czarch:CZ-100000010:874&karton=18&folium=547> (citován stav ze dne 20. 2. 2018).

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2.

¹⁶⁹ František Tischer působil v letech 1853-1909 jako černínský archivář v Jindřichově Hradci. Podílel se na pořádání a katalogizaci většiny fondů černínského archivu (Rodinný archiv Pánů z Hradce, Slavatů a Černínů, jejich hospodářské správy, vytvoření umělých sbírek Historica, Cizí rody, Topografica). J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 660.

¹⁷⁰ Archiv Národního muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5.

¹⁷¹ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2.

¹⁷² J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 673.

či spolupráci se na něj neváhali obrátit přátelé ani kolegové archiváři, byť sám Tyl v oboru archivnictví či historie žádné odborné vzdělání neměl.

Během své kariéry orlického zámeckého archiváře František Tyl úzce spolupracoval a komunikoval nejen s archiváři schwarzenberské primogenitury (archiv v Třeboni a Českém Krumlově), ale i s černínským archivářem Františkem Tischerem, či historikem Josefem Kalouskem (1838-1915).¹⁷³ Mezi archiváři primogenitury, se kterými si Tyl dopisoval, bychom našli jména jako František Mareš (1850-1939), Theodor Wagner (1818-1892) a Adolf Berger (1813-1886).¹⁷⁴ S nimi se dochovala korespondence týkající se problematiky pořádání, vzájemných zápůjček archiválií, informací rodopisných i údajů ohledně nákupů schwarzenberik, či příspěvků do „*Tradice*“ (časopis, který vydával v letech 1934-1938 Svaz českých úředníků a zřízců knížete ze Schwarzenberku).¹⁷⁵

Dle sčítání lidu z roku 1890 v politickém okrese Písek pobýval František Tyl v osadě Orlík, v domě číslo 19. Byt číslo dvě s Tylem sdílela jeho hospodyně Anna Antošová (1840-?) a služka Josefa Nováková (1872-?).¹⁷⁶

František Josef Tyl zemřel 27. ledna roku 1899 na Orlíku. Doktor Passauer, který byl přivolán k ohledání těla, určil jako příčinu smrti ochrnutí plic v důsledku kataru průdušek.¹⁷⁷ Pohřbením místem bylo Staré Sedlo¹⁷⁸ a obřad vykonal biskupský vikář z Pohoří¹⁷⁹ František Beránek.¹⁸⁰

---

¹⁷³ Marie RYANTOVÁ, *Josef Kalousek jako redaktor Archivu českého*, in: Pavel Fabini (ed.), *Historik Josef Kalousek: Historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice – Praha 2016, s. 147–168.

¹⁷⁴ Adolf Franz Berger byl v letech 1832-1837 treboňským archivářem a od roku 1879 ředitelem Schwarzenberského ústředního archivu ve Vídni. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník* s. 80.

¹⁷⁵ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 70, sign. IIa-40, kart. č. 4.

¹⁷⁶ Tamtéž, Okresní úřad Milevsko, inv. č. 1694, fasc. 11, fol. 9; <https://digi.ceskearchivy.cz/633513/9/1488/2854/50> (citován stav ze dne 20. 5. 2018).

¹⁷⁷ Katar – nádcha, rýma či zánět. František ŠIMEK, *Slovníček staré češtiny*, Praha 1947.

¹⁷⁸ Dříve samostatná vesnice Staré Sedlo s kostelem sv. Prokopa (zhruba 0,5 km jihozápadně od zámku Orlík nad Vltavou) je dnes součástí obce Orlík nad Vltavou.

¹⁷⁹ Pravděpodobně vesnička Pohoří, dnes součástí obce Mišovice (okres Písek).

¹⁸⁰ SOA Třeboň, Sbírka matrik Jihočeského kraje, inv. č. 5165, kn. 19, fol. 129; <https://digi.ceskearchivy.cz/7412/130/1763/1263/25> (citován stav ze dne 5. 2. 2018).

Tyl nejspíše trpěl chronickým plicním onemocněním, což dokládají jeho časté pobyty v lázních, které se právě na tento typ chorob zaměřovaly.¹⁸¹ Na svůj špatný zdravotní stav upozorňoval ve své korespondenci s Františkem Tischerem: „*Já stále pracemi zasypán jsem, mnohdy i nemocí stížen jako opět na jaře, kde zakusil jsem obtíže chřipky. V létě lepil jsem zdraví své opět v lázni Solnici,¹⁸² ale mnoho jsem na něm nezískal.*“¹⁸³ Pasáže o Tylově zdravotním stavu najdeme i v korespondenci s Josefem Kalouskem, kterému psal: „*Co se zdraví mého dotýče, nebyli se mnou spokojeni, když jsem se z lázni navrátil, spadl jsem se jim. Po pěti nedělích začal jsem dle ordinace opět vodu pít po tři neděle, a po týdnu opět po tři neděle konal jsem léčení hrozný. Nyní však chválí mne všickni, že výborně vyhlížím. Já dosti dobře se cítím, ač kašel i nyní se ozývá, a kdyby to tak přeci zimu potrvalo, chválil bych si velice.*“¹⁸⁴

František Josef Tyl pracoval ustavičně a ze všech sil, a to i přes opakující se zdravotní problémy, které mu musely působit značné obtíže. Svě práci se zcela obětoval, dokonce se snažil pracovat i v době samotného léčení v lázních, což opět dokládá jeho již zmíněná korespondence s Františkem Tischerem a s Josefem Kalouskem.¹⁸⁵

Další kapitoly budou věnované podrobnějšímu rozboru činnosti Františka Josefa Tyla nejen jako archiváře, ale také jako zapáleného historika se zájmem o minulost velkostatků a panství, která byla součástí schwarzenberských držav.

5. 1. František Josef Tyl jako archivář

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, František Tyl nastoupil do orlického archivu v listopadu roku 1872. Jako první z místních archivářů považoval svěřené

---

¹⁸¹ Například Tylovy pobyty v lázních s příznačným názvem Duszniki/Dušníky (německy Reinerz Bad), které se nacházejí v Polsku (vlastně v Kladsku) nedaleko českých hranic (asi 20 km od města Náchoda).

¹⁸² Město Solnice se nachází v okrese Rychnov nad Kněžnou. Poblíž polských lázní Duszniki (Dušníky) v Kladsku, možná měl František Tyl na mysli spíše toto místo (léčil se zde několikrát).

¹⁸³ Dopis od Františka Josefa Tyla pro Františka Tischerera z 15. října 1893, kde mimo jiné zmiňuje i svůj špatný zdravotní stav. Archiv Národního muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5.

¹⁸⁴ Dopis od Františka Josefa Tyla pro Josefa Kalouska z 21. listopadu 1887. Tamtéž, Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14.

¹⁸⁵ Vybranou korespondenci mezi Františkem Tylem a Františkem Tischerem i dopis Josefu Kalouskovi je možno dohledat v kapitole s názvem „Edice korespondence.“

písemnosti za poklad, který musí být pro budoucí generace bezpodmínečně dochován a opatrován s náležitou láskou. Fungování archivu jako celku i péči o archiválie Tyl věnoval nebyvalou pozornost. Jeho píli a svědomitý přístup k práci dokládají ve velkém míře dochované zprávy o činnostech zámeckého archivu pro majitele panství (po celou dobu Tylova působení, tj. 1873-1899), které pravidelně v půlročních intervalech sepsoval.¹⁸⁶ Ve zprávách nalezneme nejen detailní popisy činností a archivních prací v daném období, ale i Tylovy stížnosti na nedostatky archivních místností nebo zjištění o chybějících archiváliích.¹⁸⁷

V době Tylova nástupu se archiv nacházel v politováníhodném stavu. Archiválie byly přeházené a často chyběly, čtvrt století se písemnosti půjčovaly a předávaly na různá místa bez potvrzení a po případném navrácení zpět se správně nezakládaly. Bylo tedy potřebné provést nejprve důkladné kontroly příručních registratur, zapisovat nesrovnalosti a následně se pokusit o nápravu a dovedení do původního, správného stavu. To vše Tyl dělal s nejvyšším možným nasazením, vyzvedával potřebné spisy z různých oddělení schwarzenberských úřadů, převážně z ústřední kanceláře v Praze, většinou dosáhl jejich navrácení do archivní úschovy. Mnohdy archiv obohatil i o písemnosti nové, které na příslušných místech našel (například byly do orlického archivu uloženy staré registratury panství Sedlec, Čimelice, Varvažov, Tochovice apod.). Někdy doslova boj o archiválie nebyl zrovna jednoduchý, Tyl se běžně setkával s odmítnutím nebo s ignorací svých požadavků na navrácení dokumentů ze strany vedoucích úředníků ústřední správy. Dostal se do sporu i s radou Nessényim, který mu však nakonec musel písemnosti po dlouhou dobu uzamčené ve svých skříních vydat.¹⁸⁸

Františku Tylovi se poprvé podařilo pro orlický archiv získat i rodinné písemnosti schwarzenberské sekundogenitury, které se ještě v roce 1872 nacházely v Praze u úřadu ústřední kanceláře. S převozem písemností a jejich novým uspořádáním začal téměř okamžitě. Systém ukládání rodinných písemností, který si při práci zvolil, byl v podstatě bez zásadních změn dochován až do konce osmdesátých let 20. století.¹⁸⁹ Výjimku tvořila

---

¹⁸⁶ SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2.

¹⁸⁷ To ostatně uvádí hned v prvních zprávách po svém nástupu, tedy ve zprávách z roku 1873. Tamtéž.

¹⁸⁸ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 195; Josef HANESCH, *Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou. Inventář SOA Třeboň*, Třeboň 1961.

¹⁸⁹ V současné době je fond rodinných písemností o časovém rozsahu 1539-1948 (1969) uložen ve Státním oblastním archivu v Třeboni, poslední pořádání proběhlo v roce 1988

akta maršálka Karla Filipa ze Schwarzenberku, která v roce 1915 zinventarizoval, a přepracoval archivář Mansuet Jakubička (1883-1918),¹⁹⁰ dále samozřejmě také písemnosti uložené do archivu po Tylově smrti.¹⁹¹ Rodinný archiv byl uspořádán bez ohledu na vnější formu písemností (listiny, akta a knihy byly ukládány pohromadě) v následujících odděleních:¹⁹²

- A. Archiv rodinný, ke kterému Tyl vypracoval následující ukládací soustavu (spolu s lístkovým repertářem): I. Rodokmeny, II. Vývody rodové, III. Rodová povýšení, IV. Znaky, V. Hodnosti, titulatury, práva rodinná, VI. Rodinná galerie a portréty, VII. Rodinné hrobky: 1. Třeboň, 2. Stražiště, 3. Orlík, 4. Ostheim v Bavorsku, 5. Čimelice, VIII. Rodová dědictví: 1. Eggenberské, 2. Vratislavské, IX. Rodinné nadace: 1. mešní, 2. invalidní, 3. chudinské, X. Dědická narovnání, XI. Rodinné skvosty a sbírky, XII. Dějiny rodu, XIII. Svěření: a) zřízení svěření, b) kapitály svěření, c) renta z Gimbornu, d) reality, e) vdovský dům Vídeň, XIV. Rozšíření svěření: a) dle závěti Karla I., b) přikoupenými statky, c) Čimelice-Varvažov 1883, d) zrušení svěření 1925, XV. a) Separace, b) pozůstalosti a závěti, c) popisy panství při separaci, XVI. Poručnictví svěření, XVII. Administrátoři svěření, XVIII. a) Finance (prelimitáře a účetní uzávěrky hlavní pokladny, aktivní jistiny, dluhy), b) aktivní kapitály, c) pasivní kapitály, d) reputace svěření.
- B. Jednotliví členové rodu (Familie insbesondere) - největší oddělení rodového archivu, ke kterému Tyl vyhotovil hned několik pomůcek, především však repertář „*Familienarchivs-Repertorium*“. Oddělení je rozděleno na tři části:

---

viz SOA Třeboň, Rodinný archiv Schwarzenberků, Orlík nad Vltavou; Josef HANESCH, *Rodinný archiv Schwarzenberků (sekundogenitura). Inventář SOA Třeboň*, Třeboň 1988.

¹⁹⁰ Celým jménem Mansuet Dominik Jakubička působil v Orlíku nad Vltavou od 1909 jako zámecký kaplan, archivářem byl jmenován v roce 1911 a od té doby zastával obě funkce. Při své práci archiváře se soustředil především na pořádání písemností schwarzenberského rodinného archivu a jeho významným počinem bylo právě vytvoření repertáře písemností maršálka Karla Filipa. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 269.

¹⁹¹ V. HADAČ – J. HANESCH – F. NAVRÁTIL – Z. ŠTREJN – J. ZÁLOHA, *Státní archiv*, s. 122.

¹⁹² Tamtéž, s. 122-124.

a) před rokem 1800, b) prvorozenství po roce 1800, c) písemnosti jednotlivých členů rodiny-druhorozenství (od roku 1767).

- C. Účty hofmistrovského úřadu (Haus-und Hofmeisteramt), zámeckého konsume (Consumo herrschftliches) a osobní účty jednotlivých členů rodu 1800-1941. Tyl opět vyhotovil repertář s vyznačeným druhem účtu, datací a stručnou charakteristikou účtu, ale netýkalo se to osobních účtů členů rodu, ty byly roztrženy jen podle osob a nebyla k nim vytvořena žádná spisová pomůcka.
- D. Cizí rody (Familiae extraneae), jednalo se o rody se Schwarzenberky spřízněné (převážně sňatky dcer s příslušníky cizích rodů), ale i o písemnosti rodů, které se do archivu dostaly koupí nebo darem. Pro oddělení byl také vytvořen zvláštní abecední lístkový repertář podle jmen rodu.
- E. Agenda správy zámku Orlicka při vedení účtů domácnosti 1863-1948. Tyto písemnosti prošly jen hrubým tříděním a vyhotoven k nim byl repertář s přehledem aktů.
- (F. Účty domácností majitelů Tochovic 1919-1942).

Co se dalších Tylových pořádacích prací v archivu týče, bylo jich opravdu nepřehledné množství, z tohoto důvodu dále uvedu jen pár příkladů. Za zmínku jistě stojí uspořádání ústřední vídeňské spisovny s orlickými spisy pro období let 1719-1800, která se na Orlick dostala jeho vyčleněním z českých panství schwarzenberské primogenitury mezi lety 1841-1859 z Třeboně a Českého Krumlova. Tylovým přičiněním byla také konečně uspořádána i ústřední orlická registratura z let 1785-1852 a 1852-1870. Pořádek a řád vtiskl i archivu sedlckému, jeho uspořádaná oddělení listin, akt a rukopisů opatřil příslušnými repertáři.¹⁹³

V archivních pracích byl časem tak zběhlý, že sám v letech 1884-1885 podrobil kritice Nessényiho pořádací systém.¹⁹⁴ Vytkl mu řadu nedostatků a škod, které byly jeho zavedením v roce 1852 způsobeny. S obdivem se obracel na dle něj dokonalý původní

---

¹⁹³ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 195.

¹⁹⁴ Systém zkritizoval v jedné z pravidelných půlročních zpráv o své archivní činnosti, konkrétně ve zprávě z druhé poloviny roku 1884 viz SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlick nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2.

schwarzenberský pořádací systém. Tyla schwarzenberský systém z roku 1785 oslovil natolik, že dokonce podal návrh na jeho opětovné zavedení. Samozřejmě ho vzhledem k novým poměrům a potřebám schwarzenberského druhorozenství náležitě opravil. Bohužel nebylo v Tylových silách tyto plány zrealizovat, kompletně přemanipulovat tak rozsáhlý archiv v jedné osobě by zkrátka nemohl zvládnout. Spokojil se tedy s přepracováním a částečnou úpravou systému z roku 1852 při pořádání akt ústřední kanceláře.¹⁹⁵

5. 2. Zapálený historik

Přes veškerou a často vyčerpávající práci, která ležela na Tylových bedrech, se ještě stihl věnovat svým činnostem. Tím bylo především bádání o historii panství, statků a klášterů v okolí.

Svůj zájem projevil hlavně o dobu švamberskou, s čímž souvisely časté výpůjčky archiválií týkající se Orlíka a Zvíkova z Třeboně, které si následně opisoval nebo alespoň regestoval.¹⁹⁶ Shromažďoval také nejrůznější výpisky z literatury a výstřižky z novin týkající se témat, kterým se momentálně věnoval (např. ohledně dějin hradu Zvíkova).¹⁹⁷ Zajímal se také o dějiny umění právě v souvislostech s hradem Zvíkov a v roce 1880 vypracoval studii „*Malby zvíkovské*“.¹⁹⁸

Vytvořil nejrůznější přehledy zachycující historii jednotlivých panství schwarzenberské sekundogenitury, z nichž se mnoho rukopisů dochovalo do současnosti. Jedná se například o „*Stručný náčrt dějin statku Starého Sedla-Hrádku*“,¹⁹⁹ „*Die Besitzer von Čimelic, Rakovic, Krcic, Unter-Nerestec Slavkovic*“,²⁰⁰ „*Rozsah hradu Zvíkova v různých historických období a manové zvíkovšti*“²⁰¹ a mnoho dalších.

---

¹⁹⁵ V. HADAČ – J. HANESCH – V. HAŠEK, *Státní archiv*, s. 196.

¹⁹⁶ Dochované výpisky Tyla z treboňského archivu viz SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 106, sign. I Ib-12, kart. č. 12.

¹⁹⁷ Tamtéž, inv. č. 104, sign. I Ib-10, kart. č. 12.

¹⁹⁸ Rukopisná studie v češtině viz Tamtéž, inv. č. 103, sign. I Ib-9, kart. č. 12.

¹⁹⁹ Dochováno v konceptu, psáno česky a německy viz Tamtéž, inv. č. 113, sign. I Ib-19, kart. č. 13.

²⁰⁰ Rukopis z roku 1880 viz Tamtéž, inv. č. 109, sign. I Ib-15, kart. č. 13.

²⁰¹ Rukopis v češtině Tamtéž, inv. č. 100, sign. I Ib-6, kart. č. 12.

Tiskem se Františku Tylovy podařily vydat (pod vlastním nákladem) „*Paměti zvíkovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*“²⁰², a to v pražském nakladatelství pana Františka Šimáčka (1834-1885). Samotná kniha obsahuje místopis hradu, plánek hradu (nakreslený Tylem) a 5 rodokmenů.

Dochovala se korespondence mezi Tylem a výše uvedenou tiskárnou. Jedná se převážně o dopisy z tiskárny mezi lety 1887-1888, Tylových listů je zachováno minimum. Součástí jsou i nejrůznější přílohy, které byly v knize použity. Zajímavý je závěrečný účet, ze kterého se dozvídáme počet výtisků (obyčejné výtisky vyšly v nákladu 1 000 kusů, velínových výtisků bylo vyhotoveno jen 50) i celkovou částku 493,39 zlatých, kterou Tyl splatil 6. října 1888. Z dopisů je patrné, že Tylovy na knize opravdu záleželo a vše měl opět promyšlené do posledních detailů. Neváhal si stěžovat, pokud byl s něčím nespokojen a velmi razantně se dožadoval oprav. V dopise z 6. dubna 1888 píše: „*Věc ta tím mi nemilejší jest, že dokud jisté osoby velínovými výtisky nepodělím, obyčejné vydání nemohu, takže jsem tím zdržován....I to je mi dosti nemilé, že na velkém počtu obyčejných, a i na velínových titulech je chyba pravopisná*“.²⁰³

Vydávání publikací a regionálně historické zaměření archivářů nebylo nic neobvyklého. Podobným případem Tylovi byl František Teplý (1867-1945), kněz a během let 1900-1923 i archivář v Jindřichově Hradci.²⁰⁴ Naštěstí se mu podařilo během svého života vydat více děl. Výběrem „*Paměti starožitného města Miličina*“,²⁰⁵ „*Dějiny města Volyně*“,²⁰⁶ „*Selské bouře*“²⁰⁷ a řada dalších. Františku Teplému byla dokonce věnována monografie „*František Teplý-archivář a kněz*“.²⁰⁸ Této pocty se bohužel Tylovi nedostalo, a tak je prvním počinem o něm právě tato práce.

---

²⁰² F. TYL, *Paměti*.

²⁰³ Dochovaná korespondence viz SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 149, sign. IIc-5, kart. č. 17.

²⁰⁴ J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 655-656; Jan MUK, *Archivář František Teplý*, Jihočeský sborník historický 24, 1955, s. 59-67.

²⁰⁵ František TEPLÝ, *Paměti starožitného města Miličina*, Praha 1899.

²⁰⁶ Týž, *Dějiny města Volyně*, Praha 1903.

²⁰⁷ Týž, *Selské bouře*, Praha 1931.

²⁰⁸ Pavel HOLÁT, *František Teplý-archivář a kněz*, České Budějovice 2003.

Závěr

Hlavním cílem předkládané bakalářské práce bylo vypracování studie o životě a díle schwarzenberského archiváře Františka Tyla, seznámení čtenáře s jeho bohatou archivní i tvůrčí činností. Práce tak vyplňuje jednu z pomyslných mezer v dílech věnovaných českým, respektive jihočeským archivářům.

První kapitoly byly zaměřeny na zasazení osobnosti Františka Tyla do sféry šlechtického archivnictví se zřetelem k jižním Čechám. Problematika šlechtických archivů vůbec je velmi zajímavým tématem, avšak postihnout obecný vývoj tohoto typu archivů je vzhledem k jejich jedinečnosti v souvislostech s rozličnou minulostí jejich majitelů (jednotlivých šlechtických rodů) téměř nemožné. Jako vzor šlechtického archivu v této práci posloužil bohatý jihočeský zprvu rožmberský archiv, který se vlivem prodeje a koupí, dědictví a smluv stal součástí archivu rodu Schwarzenberků. Naprosto zásadní pro soustavu schwarzenberských archivů v Čechách byly archivy schwarzenberské primogenitury v Třeboni a Českém Krumlově, jejichž historie je v práci také popsána. Mimo jiné zmiňuji i archiváře, kteří zde během 19. a počátku 20. století působili. Nejen s osudy svých majitelů jsou šlechtické archivy silně spjaty, primárně činnost archivářů určovala jejich stav a formu, v jaké budou uchovány pro další generace. Především díky nim jsou dodnes bývalé jihočeské šlechtické archivy jedinečným a téměř nevyčerpatelným zdrojem historických poznatků.

Pozornosti této práce neunikly ani stručné dějiny orlicko-zvíkovského panství, které vykreslují obraz o vývoji a držbě panství v době různých majitelů, jejichž historie s budoucím fungováním a obsahem orlického archivu úzce souvisí. Postihnuta je historie panství od dob, kdy byl majitelem samotný král, přes manské držitele až po významné šlechtické rody jako byli Švamberkové, Eggenberkové a konečně Schwarzenberkové. Obdobným způsobem přistupuji k vývoji samotného orlického archivu, popsán je tedy jeho raný vývoj s následným zaměřením na éru schwarzenberskou, do níž spadá právě doba působení Františka Tyla jako orlického archiváře.

Těžištěm této práce je část vypovídající o osobě Františka Josefa Tyla, jeho životě, díle a době působení v Orlíku nad Vltavou, kde strávil téměř polovinu svého života. Jak už to bývá, někdy je materiálů k novějším dějinám podstatně méně než k obdobím, která se vztahují k době podstatně starší. S tímto faktem jsem byla během studia Tylova dětství

a následně i jeho školních let několikrát konfrontována. I přes nedostatek materiálů, které by bylo možné prostudovat, a to z různých důvodů jako je prostá neexistence nebo nepřístupnost kvůli neuspořádání potřebných fondů, se podařilo relativně dobře zrekonstruovat a popsat Tylův život od narození až po smrt zapříčiněnou dlouhodobým onemocněním. Nechybí ani zhodnocení Tylovy archivní a tvůrčí činnosti, která je blíže rozebrána v příslušných kapitolách. Tyl vytvořil nespočet archivních pomůcek, zasadil se o reorganizaci orlického archivu, který po svém příchodu našel v žalostném stavu, a ještě ho svou zarputilostí a přesvědčením sobě vlastním obohatil o řadu cenných archiválií. V činnosti tvůrčí také nezůstával pozadu, věnoval se převážně regionální historii a sepsal řadu studií o historii statků, panství a klášterů. Na základě přiložené edice korespondence lze z dopisů zachytit střípky Tylovy osobnosti, především jeho laskavost, vděčnost, optimismus a přátelský vztah ke svému okolí.

Nelze opomenout, že kromě funkce archiváře a knihovníka zastával František Tyl i úřad biskupského notáře a především na Orlické přišel jako zámecký kaplan. Na závěr lze říci, že František Tyl byl příkladným případem člověka, který opravdu žil svou prací a věnoval jí veškerý svůj čas, a to i na úkor osobního života.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny nevydané

Archiv Národního muzea

Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5.

Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14.

Národní archiv

Policejní ředitelství I, konskripce, kart. č. 18, obraz 547.

Státní oblastní archiv v Plzni

Sbírka matrik západních Čech, sign. Rokycany 11, fol. 171.

Státní oblastní archiv v Třeboni

Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, kart. č. 2, 4, 6, 12, 13, 17.

Sbírka matrik Jihočeského kraje, inv. č. 5165, kn. 19, fol. 129.

Státní okresní archiv Rokycany

I. Národní škola Rokycany, inv. č. 445.

Literatura

ANTL, Theodor, *Město Třeboň. Stručné dějiny a průvodce*, Třeboň 1902.

ANTL, Theodor, *Popsání starých písemností uložených v archivu města Třeboně*, Třeboň 1901.

BABIČKA, Václav, *Postavení nestátních archivů v rámci českého archivnictví*, In: *Archivy na prahu tisíciletí*, Brno 2000, s. 21-24.

BERGER, Adolf Franz – PANGERL, Mathias, *Die Archive des fürstlichen Hauses Schwarzenberg ä. L.*, Vídeň 1873.

BEZECNÝ, Zdeněk, *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*, České Budějovice 2005.

BĚLOHLÁVEK, Miloslav, *Příspěvek k vývoji patrimoniálního archivnictví*, *Archivní časopis* 5, 1955, č. 4, s. 217–220.

CORI, Jan Nepomuk, *Jindřich IV. z Hradce, nástin životopisný. Z německého originálu P. Jana Nep. Coriho vydal František Tischer*, Jindřichův Hradec 1894.

DOBEŠ, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: Od počátků po současnost*, Praha 2005.

DUDÁČEK, Karel, *Uspořádání rožmberského a třeboňského archivu v 1. polovině 19. století*, in: *Archivum Trebonense* 2002, Třeboň 2002, s. 32-38.

ERBEN, Karel Jaromír (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I*, Praha 1855.

HADAČ, Václav – HANESCH, Josef – HAŠEK, Vladimír, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archivních fondech 2*, Praha 1958.

HADAČ, Václav – HANESCH, Josef – NAVRÁTIL, František – ŠTREJN, Zdeněk – ZÁLOHA, Jiří, *Státní archiv v Třeboni. Průvodce po archivních fondech 3*, Praha 1959.

HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992.

HANESCH, Josef, *Poznámky k schwarzenberské archivní reformě na panství orlickém*, in: *Archivum Trebonense* 1976, Třeboň 1976, s. 88-99.

HANESCH, Josef, *Rodinný archiv Schwarzenberků (sekundogenitura). Inventář SOA Třeboň*, Třeboň 1988.

HANESCH, Josef, *Zemědělsko-lesnický archiv Orlik nad Vltavou. Inventář SOA Třeboň*, Třeboň 1961.

HANZALOVÁ, Jarmila, *Soupis osobních písemných pozůstalostí a rodinných archivů v České republice*, Praha 1997.

HOFFMANNOVÁ, Jaroslava – PRAŽÁKOVÁ, Jana, *Biografický slovník archivářů českých zemí*, Praha 2000.

HOCHEDLINGER, Michael, *Terminologie – Probleme – Leistungen. Zur Einführung*, Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs 56, Innsbruck 2011, s. 11-39.

HOLÁT, Pavel, *František Teplý-archivář a kněz*, České Budějovice 2003.

HOMEROVÁ, Libuše, *Antonín Markus-životopisná studie*, in: Archivum Trebonense 2011, Třeboň 2011, s. 331-360.

HOMEROVÁ, Libuše, *Třeboňský archivář Antonín Markus a historik umění Zdeněk Wirth-rozbor a výběrová edice vzájemné korespondence*, České Budějovice 2013, Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických.

KAHUDA, Jan, *Problematika rodinných archivů v Čechách. Příklad rodinného archivu Metternichů. Kapitola z dějin soukromého archivnictví*, Praha 2015, Disertační práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra pomocných věd historických a archivního studia.

KOPIČKA, Petr, *Lobkovický archiv roudnický v roce 2010: extradice fondu v kontextu jeho dějin*, Archivní časopis 61, 2011, č. 4, s. 341-404.

KUBÍKOVÁ, Anna, *Březanovo uspořádání rožmberského archivu*, Archivní časopis 51, 2001, č. 2, s. 91-105.

KUBÍKOVÁ, Anna, *Osudy rožmberského archivu před schwarzenberskou archivní reformou*, in: Archivum Trebonense 2002, Třeboň 2002, s. 14-31.

MAREŠ, František, *Padělané diplomy rožmberské*, Český časopis historický 1, 1895, s. 371-384.

- MAREŠ, František, *Popravčí kniha pánův z Rožmberka*, Praha 1878.
- MAREŠ, František, *Václava Březana Život Petra Vok z Rosnberka*, Praha 1880.
- MARKUS, Antonín, *Rodinná kronika. Populární úvod do studia rodopisného*, Praha 1926.
- MARKUS, Antonín, *Rodopis, jeho úkol a cíl*, Časopis Rodopisné společnosti československé 1, 1929, s. 9-16.
- MARKUS, Antonín, *Z osudů archivu švaberského*, Časopis Společnosti přátel starožitností českých 22, 1914, s. 26-28.
- MÍKA, Alois, *Osud slavného domu: rozkvět a pád rožmberského dominia*, České Budějovice 1970.
- MUK, Jan, *Archivář František Teplý*, Jihočeský sborník historický 24, 1955, s. 59-67.
- NOVOTNÝ, Miroslav, *Výchova a vzdělávání kněží v diecézních seminářích v Čechách ve druhé polovině 18. a v první polovině 19. století*, Historie – Otázky – Problémy 2/2009, Praha 2009, s. 119–132.
- Ottův slovník naučný I-XXVIII*, Praha 1897.
- PALACKÝ, František (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. Z archivů domácích i cizích sebral a vydal František Palacký I-IV*, Praha 1872.
- PALACKÝ, František, *Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě I-V*, Praha 1867.
- PÁNEK, Josef, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.
- RAMEŠ, Václav, *Proměny schwarzenberského panství v Čechách*, in: Martin Gaži (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008.
- RYANTOVÁ, Marie, *Josef Kalousek jako redaktor Archivu českého*, in: Pavel Fabini (ed.), *Historik Josef Kalousek: Historiografie, politika, kultura a společnost druhé poloviny 19. století*, České Budějovice – Praha 2016, s. 147–168.
- RYANTOVÁ, Marie, *Paměť rožmberského rodinného archivu*, in: Václav Bůžek a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2001, s. 581-594.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl jedenáctý*, Praha 1897.

SMÍŠKOVÁ, Helena, *Šlechtické rodinné archivy jako historický pramen*, Porta Bohemica 1, 2001, s. 105-115.

ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

ŠTOURAČOVÁ, Jiřina, *Úvod do archivnictví*, Brno 2002.

TEPLÝ, František, *Dějiny města Volyně*, Praha 1903.

TEPLÝ, František, *Paměti starožitného města Miličina*, Praha 1899.

TEPLÝ, František, *Selské bouře*, Praha 1931.

TŘÍSKA, Karel, *Archivář Theodor Wagner*, in: Archivum Trebonense 1971, Třeboň 1971, s. 50-62.

TYL, František, *Paměti zvikovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*, Praha 1888.

VESELÁ, Lenka, *Knihy na dvoře Rožmberků*, Praha 2005.

VOJTÍŠEK, Václav, *Dr. h. c. František Mareš*, in: Archivum Trebonense 1971, Třeboň 1971, s. 63-100.

WAGNER, Theodor, *Deutsche Korespondenz der Rosenberger*, Mitteilungen des Vereines für die Geschichte der Deutschen in Böhmen 19, 1881, s. 50-56.

WAGNER, Theodor, *Jan Smil z Křemže*, Časopis českého muzea 62, 1888, s. 169-194.

WAGNER, Theodor, *O původu Vítkovců*, Český časopis historický 26, 1920, s. 213-235.

ZÁLOHA, Jiří, *Schwarzenberský rodinný archiv (primogenitura)*, in: Archivum Trebonense 1996, Třeboň 1996, s. 24-32.

ZÍBRT, Čeněk, *Z dějin zámku a panství Zvíkova*, Praha 1908.

Internetové odkazy

https://archive.org/details/bub_gb_pUINAAAAcAAJ_3 (citován stav ze dne 3. 5. 2018)

<http://digi.nacr.cz/prihlasky2/index.php?action=link&ref=czarch:CZ-100000010:874&karton=18&folium=547> (citován stav ze dne 20. 2. 2018)

<https://digi.ceskearchivy.cz/633513/9/1488/2854/50> (citován stav ze dne 20. 5. 2018)

<https://digi.ceskearchivy.cz/7412/130/1763/1263/25> (citován stav ze dne 5. 2. 2018)

<http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/VelkostatokOrlik/fond?block=1> (citován stav ze dne 4. 4. 2018)

http://www.portafontium.eu/iipimage/30067895/rokycany-11_1730-n?x=112&y=199&w=497&h=194 (citován stav ze dne 5. 2. 2018)

<http://vokabular.ujc.cas.cz> (citován stav ze dne 11. 6. 2018)

<http://www.lobkowicz.com/cs/> (citován stav ze dne 6. 7. 2018)

<http://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/Default.aspx> (citován stav ze dne 9. 7. 2018)

Seznam použitých zkratek

AV ČR	Akademie věd České republiky
č.	číslo
fol.	folio
inv. č.	inventární číslo
kart.	karton
kn.	kniha
MZA	Moravský zemský archiv
NŠ	Národní škola
s.	strana
sign.	signatura
st.	starší
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
ZA	Zemský archiv

Seznam příloh

- 1) **Edice korespondence:** Vybraná edice korespondence Františka Josefa Tyla s Františkem Tischerem a Josefem Kalouskem (korespondence uložena v Archivu Národního muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5; Tamtéž, Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14).
- 2) **Reprodukce č. 1:** Matriční záznam o Tylově křtu (foto autorka, místo uložení SOA Plzeň, Sběrka matrik západních Čech, sign. Rokycany 11, fol. 171).
- 3) **Reprodukce č. 2:** Tylův podpis v dopisu adresovaném Františku Tischerovi z 15. října 1893 (foto autorka, místo uložení Archiv Národního muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5).
- 4) **Reprodukce č. 3:** Úryvek zprávy o Tylově archivní činnosti z roku 1876 (foto autorka, místo uložení SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2).
- 5) **Reprodukce č. 4:** Účet, který byl vystaven Františku Tylovi za výtisky „*Paměti zvíkovských*“ (foto autorka, místo uložení SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 149, sign. IIc-5, kart. č. 17).
- 6) **Reprodukce č. 5:** Náčrt plánu hradu Zvíkov, který byl vytvořen pro Tylovu knihu. Hrubou ukázkou posílá Josefu Kalouskovi v dopisu z 30. října 1887 (foto autorka, místo uložení Archiv Národního muzea, Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14).
- 7) **Reprodukce č. 6:** Skutečná podoba plánu v již vydané knize (reprodukce z knihy František Tyl, *Paměti zvíkovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*, Praha 1888).

1) Edice korespondence

Ediční poznámka

Uvedená edice vybrané korespondence obsahuje pět dopisů (čtyři od Františka Josefa Tyla adresované Františku Tischerovi, jeden od Františka Josefa Tyla pro Josefa Kalouska) a koncept odpovědi (od Františka Tischera Františku Josefu Tylovi). Materiál, ze kterého edice vychází, je v současné době uložen v Archivu Národního Muzea.²⁰⁹

Edice byla vytvořena na základě platných edičních zásad pro vydávání novověkých historických pramenů²¹⁰ a jejím zdrojem je vždy originál a čistopis, na dochování v konceptu je v textu upozorněno. Jednotlivé dokumenty jsou průběžně číslovány a chronologicky řazeny, každý z nich je opatřen zkráceným záhlavím (s příslušným číslem dokumentu v edici, se jménem původce i příjemce) a registrem (s datem vyhotovení písemnosti v následujícím pořadí: rok, den, měsíc; s místem vzniku a se stručným obsahem). Nechybí ani vnější popis písemnosti umístěný za jednotlivými přepisy, který čtenáře informuje o typu daného dokumentu (dopis), o způsobu jeho vyhotovení (rukopis), o použitém psacím náčiní (pero) a místě archivního uložení (archiv; zde Archiv Národního muzea, archivní fond, inventární číslo a číslo kartonu). Pokud se dochovala obálka nebo byl dokument nějakým způsobem příjemcem označen, je na tuto skutečnost upozorněno.

Přepis dokumentů byl někdy ztížen nečitelným rukopisem pisatele. Pro editorské zásahy a doplňky do textu, převážně rozepsaná zkrácená slova, slouží hranaté závorky [ ] (např. *r.* > *r[ok]*, *J. Hradec* > *J[indřichův] Hradec*). V textu ponechané chyby pisatele ať už věcné nebo pravopisné značí [!], na nejisté přečtení textu upozorňuje [?]. K přepisu jednotlivých písemností posloužila metoda transkripce, přičemž pravopis editovaného textu je v zásadě upraven podle současně platné jazykové normy (např. *posýlat* > *posílat*), stejně tak jako psaní velkých a malých písmen (např. *nový rok* > *Nový rok*, *Boží* > *boží*). V editovaných textech se vyskytují i cizojazyčná slova či spojení, setkat se můžeme s latinou a němčinou. Německý text byl autorem zapsán kurentem, v edici je ponechán

---

²⁰⁹ Archiv Národního Muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5; Tamtéž, Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14.

²¹⁰ I. ŠŤOVÍČEK a kol., *Zásady*.

v autorském znění bez úprav a upozorňuje na něj kurzivní písmo. Příslušné překlady do češtiny jsou uvedeny v poznámce pod čarou.

Členění dokumentů je závislé na originálu, někdy však nebylo možné jednoznačně určit odstavce. V tomto případě je text rozčleněn na základě jeho věcného obsahu. Zařaditelné (výjimečně se vyskytující) autorské vpisky jsou ve snaze zachovat kontinuitu textu vřazeny na příslušná místa bez vyznačení. Uvedl-li pisatel místo, datum a podpis, jsou tyto formule ponechány v textu bez úpravy.

Upraveno je psaní slov cizího původu do dnešní užívané podoby, odstraněny jsou zdvojené souhlásky *ll > l* (*collego > kolego*). Při psaní *s*, *z* byly upřednostněny tvary *se z* (*exposice > expozice*). Nestandardní kvantita samohlásek prošla úpravou (*teprvé > teprve*, *Vaším > Vašim*), přepsány do dnešní podoby byly také spřežky *cz > c, ě* (*czernínský > černínský*). Dnešní pravopisné normě odpovídá i psaní předložek *s*, *z* a předpon *s-*, *z-* (např. *stran > ze strany*). Respektována jsou však některá dobová a autorská specifika písemného projevu, která jsou v textu ponechána bez upozornění (např. slova *Vašnosti*, *postačí*, *nésti*, *odvrátiti*, *navrátiti*, *posloužiti*, *pracovati*, *přáti*, *blážiti*, *stižen*, *opustiv*, *kterýž*, *pracem*, *předkem*, *v registách*, *tentokráte*, *redaktorové*, *dotýče*, *pranic*, *dejž*, *kýžené*, *leč*, *arci*).

Zeměpisné názvy, adresy a jména osob jsou v edici uvedeny v originálním znění, na případné změny či dnešní podobu odkazují poznámky pod čarou. Arabské číslice v textu byly ve většině případů rozepsány (např. *15 let > patnáct let*), letopočty a římsky psané řadové číslovky ve srozumitelné podobě zůstaly zachovány s ohledem na originál.

Interpunkce je upravena v souladu se současným územ. Tam, kde to s ohledem na zachování významu současná norma připouští, je ponechán autorův způsob (ponechané jsou také pomlčky, dvojtečky a středníky).

Součástí edice je poznámkový aparát, který vysvětluje, upřesňuje či blíže specifikuje údaje v samotném textu.

Komentovaná edice

1

František Josef Tyl Františku Tischerovi.

1886, 6. ledna, Orlík nad Vltavou – Tyl přeje Tischerovi k Novému roku a zároveň vyjadřuje svou upřímnou soustrast, také Tischerera informuje o přijetí nových listin do orlického archivu.

Na Vorlíku²¹¹ 6. led. 1886

Velectěný pane kolego!

Předkem přeji Vám k Novému roku na Pánu Bohu všeho dobra, zvláště stálého zdraví a pomoci boží k pracem Vaším. Lituji velice ztráty, kterou jste byl smrtí nelítostnou utrpěl a přeji, by rána tato pokud možno se zacelila.²¹² Tak snadno takové rány se nehojí, o zacelení není ani řeči, nechť se ale vyhojí, jak dalece možno, a dejž Bůh sílu nésti, co nejde odvrátiti. Že Vám rozvrh můj se zalíbil, těšilo mne – mně úplně postačí.²¹³

Ze strany listin pánů z Hradce nemůže Vám archiv zdejší posloužiti, na archiv náš teprve později byl sem z Třeboně vydán, a tu dostali jsme až vzácné a starobylé (až z r[oku] 1184) listiny,²¹⁴ leč jen takové, které se Zvíkova a Vorlíku týkají.²¹⁵ Vše ostatní zůstalo v Třeboni. Také by to bylo bývalo těžké, dělit dokumenty historické – dáno nám jen to, co se panství a jeho práv týkalo. Opatrně vše se v Regestách²¹⁶ [!] uveřejňuje. Ze

---

²¹¹ Dnešní oficiální název obce Orlík nad Vltavou.

²¹² Či smrt měl František Josef Tyl na mysli, se mi zjistit nepodařilo. Tischerovi rodiče zemřeli dávno předtím a manželka Barbora až v roce 1914. V úvahu tedy připadá jedno ze čtyř dětí nebo někdo z jeho osmi sourozenců.

²¹³ Zde by se mohlo jednat o rozvrh nebo lépe řečeno systém, který vytvořil František Tyl na základě svého pobytu ve vídeňském archivu a Tischerovi jej odeslal jako přílohu dopisu ze dne 29. září 1885. Kde se o něm zmiňuje: „*Co jsem slíbil, v příloze odesílám. Snad v rozvrhu mám nějaké zrníčko naleznete, které by jste [!] mohl potřebovati. Sestavil jsem ten systemek na základě studií v archivu vídeňském dle toho, jak jsem objem spisů našich znal. Nač dávat rozdělení o věcech, které neexistují.*“ Archiv Národního muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5.

²¹⁴ Listiny zpřístupněny na <http://monasterium.net/mom/CZ-SOAT/VelkostatekOrlik/fond?block=1> (citován stav ze dne 4. 4. 2018).

²¹⁵ Tyl chtěl orlický archiv zkompletovat, a tak se vždy snažil, aby byly nalezené písemnosti týkající se panství schwarzenberské sekundogenitury uloženy v jednom archivu, právě v Orlíku nad Vltavou.

²¹⁶ Karel Jaromír ERBEN (ed.), *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* I, Praha 1855.

J[indřichova] Hradce nedošla sem poptávka žádná, tací redaktorové rádi si nechají sloužit a my před [!] sine Domino²¹⁷ nemůžeme jednat.

Opakuje přání svá, trvám

Vašnosti

oddaný kolega

Fr. Tyll

bývalý klient

černínský ve Vinoři,

kde jsem po patnáct let

zažil lásky domu

hraběcího.

Dopis (dochováno s obálkou, adresováno do Jindřichova Hradce), rukopis, psáno perem. Archiv Národního muzea, Tischer František st., inventární číslo 190, karton č. 5.

2

František Josef Tyl Josefu Kalouskovi.

1886, 2. dubna, Orlický újezd – Tyl informuje Kalouska o udělení povolení bádát v orlickém archivu.

Vaše Blahorodí!

Jeho Jasnost kníže pán zpravil mne již před krátkým časem o povolení Vašnosti uděleném.²¹⁸ Co se doby v nastávajících velikonočních prázdninách dotýče – nevadí z mé

---

²¹⁷ Bez Pána.

²¹⁸ Zde se nejpravděpodobněji jednalo o soukromý zájem Kalouska bádát v orlickém archivu. Žádost o spolupráci a povolení vstupu do archivu v souvislosti s vydáváním „*Archivu českého*“ přišla od Kalouska 3. prosince 1886. Tyl na žádost odpověděl opět kladně, a to v dopise z 26. prosince téhož roku. Archiv Národního muzea, Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14.

strany pranic. V archivu arci nelze v ten čas pracovati pro značnou zimu, čeho si ale přáti budete, snadno úřední sluha do kanceláře přinese.

Tudy na shledanou. Končím, by list obratem pošty odešel.

Znamenám se ve vsí účtě

Vašnosti oddaný

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

Archiv Národního muzea, Kalousek Josef, inventární číslo 613, karton č. 14.

3

František Josef Tyl Františku Tischerovi.

1893, 15. října, Orlík nad Vltavou – Tyl žádá Tischeru o informace k předkům hraběnky Terezie Rajske z Dubnice. Zajímá se o Tischerův stav, sám sděluje zdravotní obtíže.

Vaše Blahorodí!

Přicházím tentokráte s prosbou a přistupuji hned k věci.

Druhou manželkou hraběte Prokopa Vojtěcha Františka Černína z Chudenic (narozeneho 23. března 1726) byla: Teresie Marie Reiská z Dubnice, nar[ozena] 1736.²¹⁹ Jedná se mi k jisté práci o rodiče její; Vašnosti zajisté možno bude mi o nich zprávu dáti.

---

²¹⁹ Hrabě Prokop Vojtěch František Černín z Chudenic (1726-1777) pocházel z nedrahovické větve Černínů, kteří původně sídlili v Nedrahovicích na Sedlčansku. Otcem Prokopa Vojtěch byl František Josef (1697-1733), jemuž byl v roce 1716 propůjčen titul „vladaře domu hradeckého“ a úřad nejvyššího královského číšníka. První manželkou Prokopa Vojtěcha se stala hraběnka Antonie z rodu Colloredů (†1757), jako druhou choť pojal právě výše zmíněnou Terezii Rajskou z Dubnice (1736-1779). Ottův slovník naučný VI, s. 623-627.

*Genealogisches Reichs = und NautHandbuch na [?] von 1805*²²⁰ uvádí w [!] otce jmenované paní Teresie *Freiherr Franz Wenzel von Reisky auf Dubnitz*;²²¹ leč jinde se uvádí rodina ta j[ako] rodina svobodných pánů teprve od r[oku] 1823. Rod matky paní hraběnky Teresie docela neznám a budu Vašnostem za sdělení velice povděčen.

A jak se Vašnosti stále daří? Já stále pracemi zasypán jsem, mnohdy i nemocí stížen jako opět na jaře, kde zakusil jsem obtíže chřipky. V létě lepil jsem zdraví své opět v lázni Solnici,²²² ale mnoho jsem na něm nezískal.

Děkuji již nyní za zprávy kýžené a vše dobré Vašnostem na Pánu Bohu přeji, trvám se vši úctou a vřelým pozdravem

Vašnosti

oddaný kolega

na Vorlíku 15. října 1893

Fr. Tyl

Dopis (na zadní straně s poznámkou příjemce o datu doručení 17. října 1893), rukopis, psán perem.

Archiv Národního muzea, Tischer František st., inventární číslo 190, karton č. 5.

4

František Tyl Františku Tischerovi.

1895, 18. července, Duszniki – Tyl gratuluje Tischerovi k vysvěcení jeho syna na kněze.

---

²²⁰ Nejspíše je zde míněno dílo „*Genealogisches Reichs-und Staats-Handbuch: auf d. Jahr... 1805*“ (dostupné na https://archive.org/details/bub_gb_pUINAAAAcAAJ_3; citován stav ze dne 3. 5. 2018).

²²¹ Svobodný pán František Václav Rajský z Dubnice. Starý vladycký rod Rajských z Dubnice pocházel z Plzeňska a v 18. století byl povýšen do panského stavu. Ottův slovník naučný XVII, s. 749; Jan HALADA, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992, s. 123.

²²² Město Solnice se nachází v okrese Rychnov nad Kněžnou. Poblíž polských lázní Duszniki (Dušníky) v Kladsku, možná měl František Tyl na mysli spíše toto místo (léčil se zde několikrát).

V Dušníkách v hrabství Kladském²²³

dne 18. července 1895.

Vaše Blahorodí!

Velectěný pane kolego!

Raduje se poutník, dosáhnuv šťastně cíle svého. I důstojný pan syn Váš šťastně dosáhl stavu, po němž z lásky ku Kristu Ježíši toužil a budoucí neděli již první obětí mše svaté započne slavně vykonávati moc svatým úřadem Jemu [!] svěřenou.²²⁴ Radost Jeho [!] i Vaši s Vámi sdíleje, přeji z toho srdce, by dobrotivý Bůh, kterýž důstojného pana syna Vašeho k úřadu svatému a službě Své [!] povolal, jej na dlouhá léta zachovati v povolání svatém, milostí svou provázeti [?] a síliti, všem duchovním pracem Jeho [!] žehnati, je hojně odplatovati [!], a tak Jej [!] i Vás blažiti ráčil. Na ten úmysl ze vlasti vzdálen – při oběti nejsvětější vroucí učiním memento.²²⁵ Žehnej Nám [!] Bůh na mnohá léta!

Děkuje spolu za laskavé sdělení slavnosti Vaší, na níž, zde v lázni meškaje, duchem podílu [!] bráti budu, a Vás i všechny Vaše vroucně pozdravuje, trvám se vší úctou v staré lásce

Vašnostem

vřele oddaný

Fr. Tyl

Dopis (dochována obálka, na její zadní straně Tylem popsány lázně s okolím),²²⁶ rukopis, psán perem.

---

²²³ Polské lázně Duszniki (Dušníky) v Kladsku. František Tyl navštěvoval lázně opakovaně a léčil zde své dýchací obtíže, se kterými se potýkal snad většinu života (v dochované korespondenci si adresátům stěžuje na silný kašel a časté chřipky) viz výše psaná kapitola „František Josef Tyl“.

²²⁴ Tímto zmíněným synem Františka Tischera byl Franz Johan Tischer (1872-1939), který právě v roce 1895 absolvoval bohosloveckou fakultu v Praze a získal kněžské svěcení. Od roku 1898 působil jako arcibiskupský archivář. J. HOFFMANOVÁ – J. PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 660.

²²⁵ Připomínka.

²²⁶ *Dušníky (něm[ecky] Reinerz), město v hrabství Kladském nad ř[ekou] Bystřicí...*

5

František Tischer Františku Tylovi.

1895, 8. srpna, Jindřichův Hradec – Tischer děkuje za blahopřání k vysvěcení syna a přeje Tylovi mnoho zdraví.

Veledůstojný pane kolego!

Za Vaše tak srdečně upřímné přání k prvotinám syna mého vyslovuji Veledůstojnosti Vaší s celou rodinou svou nejsrdečnější díky a přeji zároveň, aby všemohoucí Bůh Veledůstojnosti Vaší trvalého zdraví popřáti ráčil, aby jste [!] opustiv Dušníků úplně svěží a uzdraven do vlasti se navrátiti ráčil.

S tím pozdravuje Veledůstojnosti Vaší co nejsrdečněji, jsem a trvám veškerou úctou v neskonalé lásce

Veledůstojnosti Vaší

vřele oddaný

V J. Hr. 8/8 895

Fr. Tischer

Koncept dopisu, rukopis, psán perem.

Archiv Národního muzea, Tischer František st., inventární číslo 190, karton č. 5.

6

František Tyl Františku Tischerovi.

1897, 12. červenec, Orlík nad Vltavou – Tyl děkuje Tischerovi za zaslání českého překladu díla Jana Nepomuka Coriho o Jindřichu IV. z Hradce.

Vaše Blahorodí!

Velectěný pane, milý příteli!

Velice mne těšilo, že ráčil jste mne zasláním nejnovějšího spisu, potažmo vydání díla pana Coriho²²⁷ Jindřich IV. z Hradce poslati.

Vroucně za to děkuje, těším se z publikace této.

Přeje Vašnosti vše dobré a hojné síly k pracem dalším, trvám s vroucím pozdravem a u [!] vší úctě

Vašnosti

v přátelské lásce oddaný

na Vorlíku 12. června 1897

Fr. Tyl

Dopis, rukopis, psán perem.

Archiv Národního muzea, Tischer František st., inventární číslo 190, karton č. 5.

---

²²⁷ Jan Nepomuk CORI, *Jindřich IV. z Hradce, nástin životopisný. Z německého originálu P. Jana Nep. Coriho vydal František Tischer. Jindřichův Hradec 1894.*

2) Reprodukce č. 1: Matriční záznam o křtu Františka Tyla (foto autorka, místo uložení SOA Plzeň, Sbíрка matrik západních Čech, sign. Rokycany 11, fol. 171).

1830							Rodičové.			
Měsíc a den.	Číslo domu.	Iméno dítěte.	Náboženství		Dobráví		Otec.	Matka.	Iméno.	Stav.
Máry			Katolické.	protestant.	mušské.	ženšké.				
11 12	38.	František Tyl Bapt. P. Seb. Polajcovský Lubo. Jozef. Sifbringer.	1	=	1	=	František Tyl místo páně a manželka Ludvíka N. B. p. + Františka m. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer.	Anna Jana Tyl Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer.	Jan Mlýnský Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer. Antonín Jozef. Sifbringer.	Čiště Mlýnský
12 13	40 křt.	Antonín Sifbringer Bapt. P. Seb. Polajcovský Lubo. Jozef. Sifbringer.	1	=	1	=	Antonín Sifbringer Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer.	Kateřina Sifbringer + Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer.	Antonín Sifbringer Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer.	Antonín Sifbringer Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer. Lubo. Jozef. Sifbringer.

3) Reprodukce č. 2: Tylův podpis v dopisu adresovaném Františku Tischerovi z 15. října 1893 (foto autorka, místo uložení Archiv Národního muzea, Tischer František st., inv. č. 190, kart. č. 5).

vřele odvazný
Lubo. Jozef. Sifbringer

4) **Reprodukce č. 3:** Úryvek zprávy o Tylově archivní činnosti z roku 1876 (foto autorka, místo uložení SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 43, sign. IIa-13, kart. č. 2).

Eure Durchlaucht!

In zehlfürsichtiger Befolgung
Ihrer hohen Resolution vom 10. Jänner
1876 Nr. 31 verhalten wir uns fertig:
zu Anweisung seiner Durchlaucht über den
Fortgang der Anwesenheiten im
2ten Semestern 1876 wie folgt:
Wie bereits im Anwesenheitsprotokoll vom
30ten Jänner 1876 Nr. Ea: 538 bemerkt
worden, sollte sich der Anwesenheit mit
Ihrer Durchlaucht l. J. die Anwesenheiten
Disposition der jungen Leute und mit
dem Herrlichen Kom- Registratur
als im Anwesenheit der, von welcher

5) Reprodukce č. 4: Účet, který byl vystaven Františku Tylovi za výtisky „Paměti zvíkovských“ (foto autorka, místo uložení SOA Třeboň, Zemědělsko-lesnický archiv Orlík nad Vltavou, inv. č. 149, sign. Ilc-5, kart. č. 17).

Číslo objednávky 2354 v Praze, 27. února 1888.

Doporučujeme se
P. T.
OBCHODNÍKŮM,
průmyslníkům,
ZALOŽNÁM,
bankám,
SPORITELNÁM,
zastavárnám,
obec. a okres. zastupitelstvům,
jakož i
SL. ÚŘADŮM,
podporovacím a
ZÁBAVNÍM SPOLKŮM,
učitelským a
ČTEN. JEDNOTAM
k rychlému a
správnému provedení
= všech
TISKOPISŮ.
Zejména vyhotovujeme:
DÍLA VĚDECKÁ
A ZÁBAVNÁ,
ČASOPISY,
STANOVY,
CENNIKY,
CIRKULÁŘE,
JEDNACÍ RÁDY,
TABELE,
VÝROČNÍ ZPRÁVY,
SNUBNÍ
AZVACÍ LISTKY,
SMĚNKY,
OBÁLKY NA PSANÍ,
ÚČTY,
PAPÍR LISTOVNÍ,
BLANKETY,
OBCHOD. FORMULÁŘE,
SEZNAMY,
POTŘEBY VOLEBNÍ,
DODACÍ
A PŘIJÍMACÍ LISTY,
DIVADELNÍ
PROGRAMY,
BOLETY,
ADRESKY,
KVITANCE,
NÁKLADNÍ LISTY,
VYHLÁŠKY,
TANEČNÍ POŘADKY,
OBSYVKY,
VISITKY,
SNLOUVY,
JÍDELNÍ LISTKY,
PLAKÁTY,
ÚMRTNÍ LISTKY
atd. atd.
Expedice časopisů
"SVĚTOZOR"
a
"JARÝ VĚK".

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČKA.

ÚČET.

Gloventný Pán, p. P. Fr. Tybl, osobní archiv
a archivér na Vorliscce

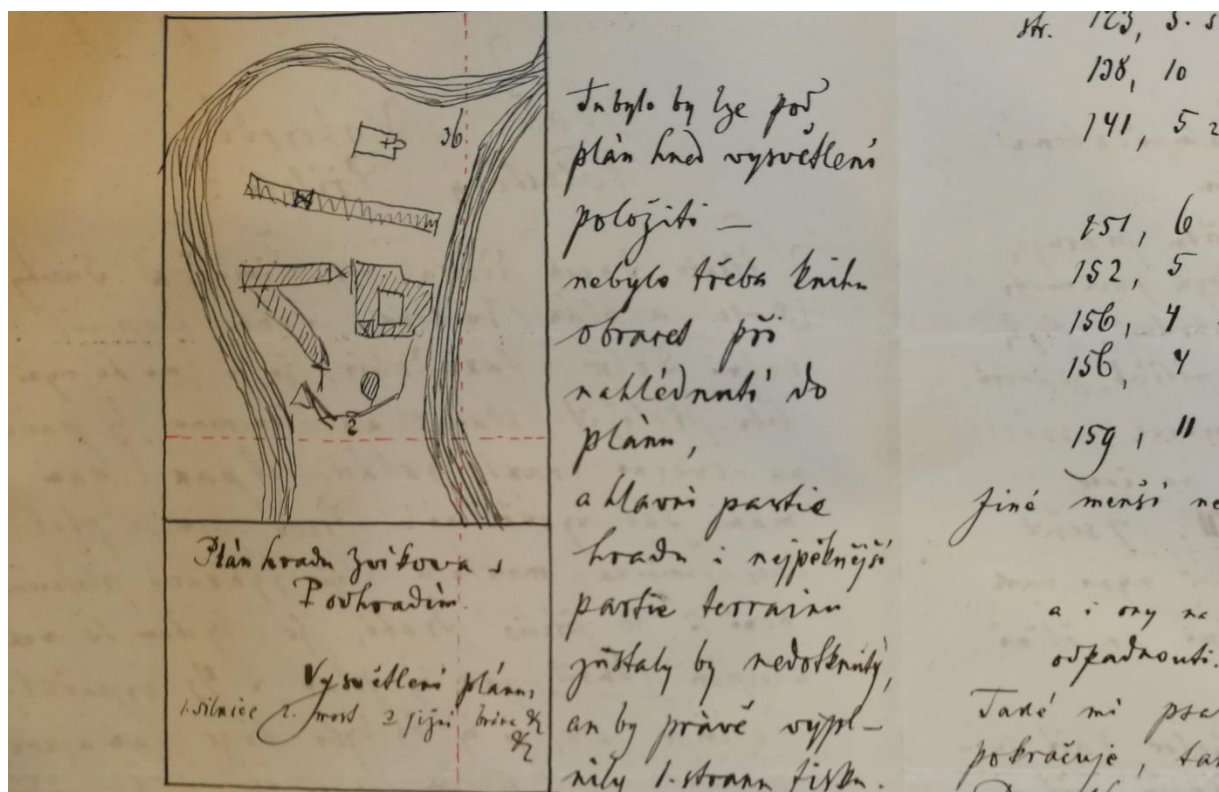
Platy přijímáme jen v Praze. - Ceny v hotovosti.

<p>1000 obecnějších a 50 velinových výtisků díla "Paměti zvíkovské" o 14 3/4 arbu listů s plánem a filulárním obrázkem: Seznam, listy a papír viz. 1-14 à 26.65</p>	373.10
<p>" " " titulů, dedikace, předmluvy a obsah (1/2 arbu a 1/4 arbu)</p>	19.95
<p>500 delších výtisků 1. a 2. arbu pro "Přirodce po zvíkově" à 7.20</p>	14.40
<p>500 výtisků filulárně listů s obsahem</p>	5.20
<p>500 výtisků zjednotě čtvrtáru s vy, světelným plánem</p>	4.20
<p>1500 výtisků filulárně obrázků a plánů na plnějším papíře</p>	21.50
<p>Přirážka na poštovním poplatku v celém díle</p>	17.08
<p>Dřevo na filulární obrázky a listy p.</p>	11.60
<p>Rytky i s dohlednou opravou</p>	26.36
<p>Přenos</p>	493.39

Při placení račiz se každý odvolati na číslo objednávky.

6) Reprodukce č. 5: Náčrt plánu hradu Zvíkov, který byl vytvořen pro Tylovu knihu. Tuto hrubou ukázkou posílá Josefu Kalouskovi v dopisu z 30. října 1887 (foto autorka, místo uložení Archiv Národního muzea, Kalousek Josef, inv. č. 613, kart. č. 14).

7) Reprodukce č. 6: Skutečná podoba plánu v již vydané knize (reprodukce z knihy František Tyl, *Paměti zvíkovské. Obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu a panství*, Praha 1888).

